

STEKLA

Celje - skladišče

D-Per

545/1980

1119800669, MAJ

COBISS o

3590000000000

GlasilO OZD STEKLARNE »BORIS KIDRIČ« in STEKLARSKE ŠOLE

Leto 8

Rogaška Slatina

Maj 1980

Veliki ljudje nikoli ne umrejo – živijo naprej

Veliki ljudje nikoli ne umrejo – živijo naprej! Živijo v revolucionarnih idejah podjarmljenih narodov in narodnoosvobodilnih gibanj, v zgodovinskih ciljih delavskega razreda, v boju delavcev za še srečnejši jutrišnji dan. To velja še posebej za tovariša Tita!

O mladini je Tito rekel: »Ko govorimo o deležu mladine v preteklosti, danes nekateri pravijo: to so bili drugačni časi, vojna in revolucija, lepi časi. Pravijo, da se je bilo takrat za kaj bojevati. Jaz pa trdim: tudi danes se je za kaj bojevati; pa še kako! Moramo ne le ohraniti tisto, kar smo si pridobili, temveč tudi nenehno graditi novo!«

Te Titove besede moramo varovati ne le kot spomin na velikega borca, vojskovodjo, revolucionarja, komunista in državnika. Te njegove besede nam morajo biti, kakor so nam doslej vedno bile, vodilo in jedro naše življenjske usmeritve!

Mladi Steklarske šole bomo še naprej sledili Titovim besedam. Varovali in razvijali bomo njegova izročila, njegove revolucionarne ideje in delo, ki jih je koval in gradil vse svoje življenje.

Varovali in razvijali jih bomo v našem zgodovinskem boju za družbo svobodnih proizvajalcev, družbo svobodnih narodov in narodnosti, družbo miru in enakopravnosti v svetu.

Učenci Steklarske šole

Globoko v naših srcih...

Tito je bil in ostane z nami!

Z veliko bolečino v srcih smo sprejeli novico, s katero sta nas obvestili predsedstvo centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije in predsedstvo Socialistične federativne republike Jugoslavije, da je 4. maja 1980 ob 15.05. uri v Ljubljani prenehalo biti veliko srce predsednika naše Socialistične federativne republike Jugoslavije in predsednika predsedstva SFRJ, predsednika Zveze komunistov Jugoslavije, maršala Jugoslavije in vrhovnega poveljnika oboroženih sil Socialistične federativne republike Jugoslavije Josipa Broza Tita. Z veliko bolečino toliko bolj, ker smo trdno upali, da bo naš dragi Tito v nizu uspešno dobljenih bojev v svojem vsebinsko bogatem življenju dobil še tega, življenjskega.

Tako je rasel komunist, veliki revolucionar naše dobe

Življenjska pot Josipa Broza Tita se je začela v vasi Kumrovec v Hrvatskem Zagorju, ko se je Franceku in Mariji Broz, Slovenki iz bližnje Bistrice ob Sotli, 7. maja 1892 rodil Josip

Broz. Bil je sedmi izmed petnajstih otrok, ki so se rodili v revni zagorski družini. Po nekaterih spričevalih naj bi se rodil prvega maja, 12. marca... Rojstni dan tovariša Tita pa praznujemo 25. maja, kar njegovi življenjepisci pojasnjujejo z resnico, da je Josip Broz med svojim dolgoletnim predvojnim revolucionarnim delovanjem moral uporabiti lažne dokumente. V nekem dokumentu avstro-ogrške vojske je bilo zapisano, da se je rodil 25. maja, pri čemer je tudi ostalo. Leta 1944 mu je ta dan sklenil »čestitati«
tudi Hitler z desantom na Drvar, ki naj bi dokončno uničil Tita in narodnoosvobodilno vojsko ter utrjujočo se novo ljudsko oblast v naši deželi. Dobro nam je znano, da Tito ni sprejel tega darila, kakor si je mislil vodja tretjega rajha. Datum

Stotisotiči so ure in ure stali v vrsti, da bi se v skupščini SFRJ zadnjič poklonili preminulemu predsedniku

*Zalne komemoracije v steklarni »Boris Kidrič«
so se udeležili vsi člani delovne skupnosti tega rogaškega kolektiva*

25. maja je ostal tudi zaradi tega, ker ga je sprejelo ljudstvo v legendo o nepremagljivem bojevniku, neomahljivem revolucionarju.

V »puntarskem« Hrvatskem Zagorju, kjer niso nikoli ugasnile tradicije davnih kmečkih uporov je mali Josip gledal preganjanje vseh, ki so se upali postaviti po robu političnemu in gospodarskemu nasilju madžarskih oblasti.

Bila so mu polna ušesa o sojenju kmetom, o njihovih željah, da bi grofom in baronom odvzeli posebne pravice. Gledal in čeprav še majhen, je težko prenašal, da sta oče in mati poleg številnih lačnih otrok morala hraniti še madžarske vojake.

Že v zgodnjih otroških letih so se vsekale brazgotine, ob katerih se je kopicilo tisto, kar je v poznejših letih oblikovalo njegov pogled na svet.

V osnovni šoli, v svojem rojstnem Kumrovcu, je bil mali Jožek doberučec, najbolj pa se je nagibal k praktičnim predmetom in opravilom, kjer je dosegal najboljše uspehe. Bil je fantič bistrega pogleda, živahen, duhovit, neugnan in ponosen zaradi tega, ker ni hotel trpeti krivic, ki jih v njegovih otroških letih ni bilo ravno malo.

Že po petnajstih letih, ko je končal osnovno šolo, se je moral odpraviti na pot iz svojega revnega Kumrovca s trebuhom za kruhom, saj za uk, kamor naj bi šel po nasvetu učitelja, ni bilo denarja.

Mehanika ga je prevzela in od tega, da bi postal krojač ali natak, ni bilo nič. Vajensko življenje v mehanični delavnici Nikole Karasa v Sisku se je pričelo leta 1907. Bilo je vse prej kot lahko, saj so v delavnici vladali cehovski odnosi, delali pa so tudi po 12 ur na dan. Kljub vsem težavam je Josip vzdržal. Njegova odločitev, da postane ključavničar, ga ni ovirala v tem, da bi se družil z vajenci drugih strok. Garali so v utesnjenih prostorih, ki so jim služili tudi za spanje v zimskem času.

Spoznaval je težko življenje delavcev in že tam začel politično dozorevati. Zahajal je v družbo z razredno zavodnima delavcema in na predlog enega izmed njiju začel zbirati prostovoljne prispevke za list socialdemokratske stranke ter opravljal še številne druge naloge. Razpravljal je s starejšimi delavci, bral je delavski tisk in se iz vsega tega učil. Z velikim zanimanjem je segal tudi po drugem berivu. Poleg branja v prostem času je kdaj pa kdaj bral tudi med delom. Za slednje dobi klobučko, neposredno pred zaključkom šolanja pa pobegne zaradi takšnega mojstrovega ravnanja. Ujamejo ga in vrnejo nazaj k mojstru, ki je bil potem blag do njega. Izid takšne blagosti je bilo Josipovo navdušenje, da je umetniško oblikoval svojo prvo samostojno stva-

ritev – stopniščno ograjo sodišča v Sisku.

Že v času vajeniške dobe do svojega osemnajstega leta, ko je dobil spričevalo o končani šoli, si je nabral življenjskih izkušenj in spoznanj pač toliko, kolikor je bilo možno v dobi odločilnega telesnega in duševnega dozorevanja. Spoznal je, da pripada najbolj zatiranemu razredu zatiranega naroda, kar je zadostovalo za opredelitev za boj proti razrednemu in nacionalnemu izkoriščanju.

Zaposlil se je v Zagrebu kot pomočnik in se včlanil v zvezo kovinarskih delavcev, ob članstvu v sindikatu je avtomatično postal tudi član socialdemokratske stranke. V velikem industrijskem mestu je spoznal vso razgi-

banost proletarskega boja ter se udeležil delavskih demonstracij proti teroričnemu režimu in neznosnim življenjskim razmeram.

Nekaj časa je bil odsoten iz Zagreba, ker je šel za delom v Ljubljano in nato v Trst, Znova se je vrnil v Zagreb in se leta 1911 udeležil velikih demonstracij in generalne stavke, v kateri je nezadovoljstvo proletariata doseglo vrhunec. Dosegli so uspeh, saj so si izborili deveturni delavnik in večje mezde. Kmalu pa se je zopet odpravil proti Dunaju, toda zavil v Ljubljano in nato v Kamnik, kjer je tudi dobil delo v prednici današnjega Titana.

V novem delovnem okolju je deloval Josip v sindikalni organizaciji in telovadil v Sokolu, nacionalni, protia-

Vsakdo med steklarji je čutil potrebo, da se vpiše v knjigo žalosti

strijski organizaciji. Leta 1912 je tovarna bankrotirala, skupina delavcev, med njimi tudi Josip Broz, pa se je odpravila na delo v Češkoslovaško. Delal je v nekaj tovarnah, potlej pa ga je vodila pot v Nemčijo.

Vojak avstro-ogrsko vojske

Na poti po Evropi spoznava silno moč delavskega razreda. Na Dunaju, prej željenem cilju, dela v sindikatu, obiskuje delavki dom, predavanja, proučuje socialistično literaturo in ča-

Nepregledna množica se je prišla v Ljubljano posloviti od svojega predsednika...

sopise. Privabila sta ga orodna telovaba in mečevanje, v prostem času pa ples in razvedrilo.

»Služiti v avstrijski armadi mi ni prišlo iz več razlogov. To je bila predvsem zatiralska vojska, ki ni držala v sužnosti samo mojega naroda, marveč je služila kot sredstvo za zasužnjevanje drugih narodov. Drugič je bila kot vojska slaba armada. V njej je vladal dril, stare formule, pravilniki; vojaku sploh ni bilo dovoljeno, da bi pokazal kakršnokoli iniciativo (...)

Josip Broz Tito književniku Vladimirju Dedijerju

Josipovih dopolnjenih dvajset let je pomenilo obleči vojaško suknjo. Po naboru, kateremu so rekli tudi »vizitacija«, je leta 1913 že bil vojak nekega

avstrijskega polka na Dunaju. Na njegovo prošnjo so ga premestili v Zagreb v 25. domobranski polk, kjer so poveljevali in hrvaščini in služili leto dni manj.

Fizično dobro pripravljenemu ni bilo težko prenašati naporov, ki se porajajo v urjenju vsakega vojaka, naravno nadarjenost in inteligenco pa so nadrejeni opazili in ga poslali v podoficirsko šolo. Kljub temu, da je bil zelo dober športnik – mečevalec in smučar zanj avstro-ogrsko vojska ni bila pesem, saj sta bila telesno in duhovno trpinčenje vsakdanje, opiranje na zavest človeka pa je bilo nekaj povsem tujega.

Kljub temu, da je vedel, kako mu v pričeti prvi svetovni vojni ne bo lahko, je v njej videl možnost za dokončno osvoboditev izpod jarma Budimpešte in Dunaja. To je tudi povedal vojakom, za kar je bil poslan za zapahe Petrovaradinske trdnjave v Novem Sadu. Njegova napoved, da bo njegov polk poslan v Galicijo, se je uresničila. Ta polk je doživel pravi pokol, saj je padlo kakšnih 25.000 vojakov; Josip Broz je bil ranjen. Ponovno je bil ranjen in padel je v rusko ujetništvo. Na meji med življenjem in smrtjo je bil trinajst mesecev. Za nameček sta se ga prijela še pljučnica in tifus. V nekem pogovoru pozneje je dejal, da ga je rešila le njegova čvrsta kmečka konstitucija.

Ujetniki, ki so gradili progo na Uralu, so ga izvolili za svojega zaupnika; njihovo zaupanje pa je povsem upravičilo, saj se je postavil po robu poneverbam v zvezi s pošiljkami mednarodnega Rdečega križa. Takšno obnašanje pa ga je kmalu spet pripeljalo za rešetke kungurskega zapora. Od tam ga je rešila februarska revolucija, toda znova se je znašel v ujetniškem taborišču.

Vrnitev in nadaljevanje v domovini

Olajšanje je bilo to, da se je tamkarj povezal z delavci-boljševiki in z njimi prebiral Leninove članke. Po izpustitvi iz zapora je zbežal v Petrograd, nakar sledi beg na Poljsko, policija pa ga spet vrne nazaj in to v zloglasno samico Petropavlovške trdnjave. Vrsti se izgon na Ural, pa v Kungur in beg z vlakom v Sibirijo. Med potjo je na neki postaji zvedel, da je zmagala oktobrska revolucija, na kar je vstopil v ujetniško mednarodno gardo, ki so jo razbili kontrarevolucionarji. Po uspeš-

nem begu v stepe je dolgo časa živel med Kirgizi.

Leta 1920 se je Josip Broz končno vrnil v domovino. Vojna je bila zanj surova šola. Kakor se bo pozneje izkazalo, pa mu je dala neprecenljivih spoznanj, ki jih bo izkoristil v prid svojega ljudstva. Kalil se je in pripravljaj za domiselno osvobajanje človeka, kateremu je posvetil vse svoje bogato, nikoli omahljivo življenje delavca, bojevnika, voditelja...

Vrnil se je v domovino, ki ni bila takšna, kot je zapustil pred prvo svetovno vojno. Ustanovljena je kraljevina Jugoslavija kot rezultat krvavih obračunov z vsemi demokratičnimi silami. Ustanovljena v terorju in racijah; v znamenju korupcije in neskončnega izkoriščanja. Združene buržoazne stranke, strnjene v narodnem svetu, so si nenehno prizadevale zatreti napredno delavsko vrenje. Vladavina je bila določena brez ustavodajne skupščine, ključne položaje pa so zasedli predstavniki srbske buržoazije. Logična posledica novosprejetih zakonov so bile napetost in stavke, ki so oslabile ekonomsko moč že tako od vojne izčrpane dežele.

V takih razmerah je bil v Beogradu leta 1919 kongres socialistične delavske stranke (komunistov), katero so

sestavljale socialistične stranke in skupine.

Komunistična partija ni odlašala. Takoj se je spustila v političen boj in kmalu v nekaterih mestih Srbije, Hrvatske in Slovenije dosegla očitne uspehe na občinskih volitvah. Reakcija buržoazije je bila neusmiljena, komunistična partija zaradi nezadostne enotnosti pa se ni mogla učinkovito upreti strahotnemu pritisku. Potek volitev v ustavodajno skupščino 1920 je povsem potrdil nakane buržoazije, da bi z nasiljem dobila potrebno večino, kar pa ji zaradi novih kmečkih nemirov in delavskih stavk ni uspelo. V tem besu je prišlo tudi do zloglasne »obznane«, ki je prepovedala in razpustila vse delavske in druge organizacije pod vplivom komunistične partije, kar je pomenilo napoved neizprosnega boja reakcije proti partiji.

Josip Broz je vedel, da je njegovo mesto v sindikatih in partiji in takoj po vrnitvi v domovino se je včlanil v obe organizaciji. Oborožen z izkušnjami se je vključil v stavke in predaval o oktobrski revoluciji. Pri tem je poudarjal, da si lahko delavski razred samo z oboženim bojem pridobi oblast. Takšno njegovo delo ni ostalo neopazno, saj se je začel širiti glas o Josipu Brozu. V Zagrebu so bile velike stavke, v katerih sodeluje tudi Josip Broz in spod-

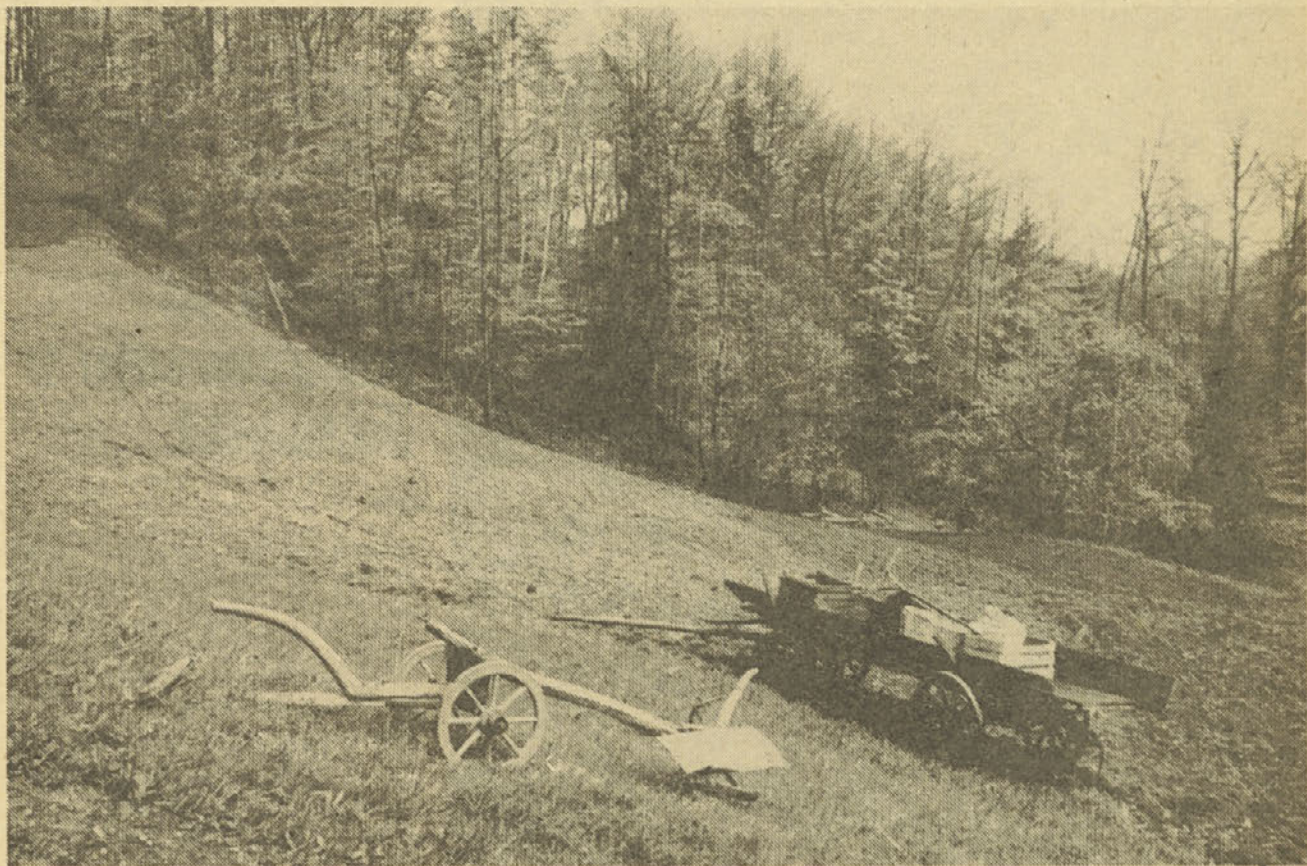
buja. Na teror policije odgovorijo komunisti z atentatom na ministra Draškovića, nakar sledi še bolj grobo nasilje, ki se kaže skozi zakon o zaščiti države.

Niti zakon o zaščiti države ni mogel preprečiti nadaljnjih aktivnosti Josipa Broza, ki je naperil svojo puščico boja proti izkoriščanju in nacionalnemu ter socialnemu zatiranju. Bil je med najbolj aktivnimi v vasi Veliko Trojstvo pri Bjelovaru, kamor se je preselil iz Zagreba, kjer ni bilo možno živeti od ključavničarske mezde.

Nedolgo za tem, ko je bil leta 1924 izvoljen za člana okrožnega komiteja, je na grobu člana istega komiteja izrekel prisego, da bo skupaj s tovariši vodil boj za idejo, kateri je bil Valent zelo vdan. Te besede so bile povod, da so ga zaprli v bjelovarskem zaporu za osem dni. Josipa Broza je močno prizadelo spoznanje, da se takratno vodstvo partije ni hotelo vključiti v akcijo partije in delavsko-kmečke stranke, ki sta zbirali orožje za obračun z režimom. Zastavil si je nalogo za naslednje obdobje, da bo deloval za krepitev delavsko-kmečke revolucionarne baze, ker je spoznal, da višji partijski forumi niso kazali pripravljenosti za rešitev težavnega položaja v Jugoslaviji.

Iz Velikega Trojstva se je preselil v kraljeviško ladjedelnico, kjer se je za-

... tudi kmet je odložil plug in pohitel, da se na primeren način pokloni spominu na Tita!

poslil kot strojni ključavničar za popravila manjših ladij in torpedovk ter pri graditvi specialnih motornih čolnov. S prihodom Josipa Broza v ladjedelnico in na čelo njene partijske organizacije je postalo njeno delo bolj živahno. Rastlo je število članov neodvisnih delavskih sindikatov, okrepljena je skrb za bolne sotovariše...

Njegovo delovanje v Kraljevici je bilo kronano z uspešno stavko zaradi neizplačanih mezd dvakrat zapovrstjo. Poleg besed, izrečenih na račun takšnega ravnanja, je segel glas o tem še dlje, saj je zagrebški list »Organizovani radnik« objavil dva njegova članka, v katerih razgrinja pglavitne vzroke izkoriščanja delavcev, ki niso imeli nobenih kolektivnih pogodb z delodajalci, inšpekcija je marsikaj spregledala, delavske organizacije, da bi se vsemu temu uprle, pa so bile prešibke. Posledice živahnega delovanja so se izkazale leta 1926, ko je Josip Broz med prvimi dobil odpoved dela.

Po kratkotrajni zaposlitvi v Smederevski Palanki se je Josip Broz leta 1927 zaposlil v Zagrebu v ključavničarski delavnici »Hamelovki«, postal pa je tudi član mestnega komiteja KPJ. Komaj nekaj tednov potem, ko je zapustil prvo zaposlitev in postal tajnik področnega odbora zveze kovinarjev za Hrvatsko, so ga zaprli, ker so pri vrsti delavcev v Kraljevici našli komunistično literaturo, eden pa je povedal policiji, da so si to sposodili od Josipa Broza. Ni mu bilo omogočeno zaslišanje v ogulinskem zaporu, kamor so ga pripeljali iz zapora v Bakru ravno takrat, ko je hotel organizirati gladovno stavko. V zaporu v Ogulinu se je odločil za gladovno stavko, s katero je vztrajal pet dni. Šele, ko je dobil zago-

tovilo sodnika, da bo kmalu končal razpravo, je Josip Broz prenehal z gladovno stavko, sodišče pa ga je obsodilo na 5 mesecev zapora.

Boj za utrjevanje partije

»Spominjam se, kolikokrat smo se v tem času po partijskih sestankih ponoči do zore sprehajali in premišljevali o tem, kako rešiti partijo frakcionaške móre. Vedno smo tedaj izhajali iz ugotovitve, da pride tako ozdravljenje partijskega organizma edinole od spodaj, iz partijskega članstva, in z vsem elanom smo se vrgli na delo v tej smeri. Naša glavna naloga je bila ohraniti zagrebško partijsko organizacijo frakcijskih bolezni, jo organizacijsko in politično čimbolj okrepiti ter nato s to in tako partijsko organizacijo začeti boj proti desni in levi frakciji.«

Josip Broz o času, ko je deloval v mestnem komiteju KPJ Zagreb (1928)

Že tedaj je Josip Broz jasno videl, da sta partiji enako škodljivi obe frakciji in da je treba usmeriti boj na odpravo obeh in zediniti komuniste v skupno fronto boja proti neljudskemu režimu. Kot vodja znane »zagrebške skupine« komunistov in ko je postal član mestnega komiteja, je začel vnašati nove poglede na pglavitna vprašanja o nadaljnjem razvoju partije in v vodstvo zagrebške partijske organizacije, ki so se kazali zlasti na 8. mestni konferenci

zagrebške organizacije KPJ v februarju leta 1928. Pravilno je ocenil, da je mogoče spodbijati frakcijsko dejavnost samo z vsakdanjim praktičnim delom med množicami. Osmo partijska konferenca je pomenila resničen udarec frakcijski politiki. Delovanje Josipa Broza je bilo pozitivno ocenjeno in rezultat tega je njegova izvolitev za političnega sekretarja mestnega komiteja. Takšna protifrakcijska usmeritev je znana pod imenom »zagrebška linija«, pomenila pa je začetek prihodnje preobrazbe komunistične partije Jugoslavije.

Zagrebška konferenca je spodbudila napredne sile, na čelu katerih je bil Josip Broz, da so pričeli praznovati prvi maj, da so organizirali demonstracije zaradi atentata na vodjo hrvatske kmečke stranke Stjepana Radića, da so z letaki, namenjenimi delavcem in meščanom, netile odpor množic proti krvavemu režimu beograjske vlade. Številni so padli od policijskih krogel, obenem pa je bilo jasno, da je neusahljiva moč delavskega razreda, s katero lahko partija resno računa. Kot vodja pri vseh teh demonstracijah se je Josip Broz razkril policiji, ki ga je začela iskati. To je narekovalo njegov prehod v ilegalo.

Niti prehod v podtalno delovanje ga ni obvaroval pred policijo, ki ga je ujele in novembra leta 1928 postavila pred sodišče. Da bi uresničili svoje cilje, so se posluževali raznih, čeprav prozornih zvijač. Tako so mu podtaknili bombe v stanovanje in ga zaprli zaradi čuvanja orožja. Obsojen na petletno ječo na bombaškem procesu je Josip Broz izbojeval veliko moralno zmago. Odločil se je priznati, kateri organizaciji pripada in za katere ideje se bori. Odločno je dejal: »Ne čutim se krivega, čeprav priznam to, česar me obtožujete, ker tega sodišča ne priznam, marveč samo sodišče Partije. Priznam, da sem član ilegalne Komunistične partije Jugoslavije; priznam, da sem delal pri širjenju komunističnih idej in propagiral komunizem ter prikazoval, kakšno krivico dela buržoazija proletariatu, in vse to na konferencah in na sejah in v pogovoru s posamezniki...«

Preživel je težka leta v kaznilnici Lepoglave in Maribora, toda kljub temu ni omagal kot revolucionar. Zgodilo se je celo nasprotno. V ječi je spremljal življenjske probleme partije, nenehno vzdrževal stike z njo, se izobraževal in pripravljaval na prihodnje delovanje.

Z vsjo ostrino je svoje zobe pokazala šestojanuarska diktatura, ki jo je formalno razglasil kralj Aleksander leta 1929, saj je z njo ukinil že tako ozek parlamentarizem in vzpostavil popoln absolutizem samega sebe kot vladarja. Vladajoči krogi so se izgovarjali s pre-

Darilo steklarjev steklarne »Borisa Kidrič« Titu za njegov 62. rojstni dan

tvezo, da gre za ohranitev »državne in narodne enotnosti«, pravi razlogi pa so tičali v želji, da onemogočijo vsako politično akcijo, ki bi vsebovala karkoli naperjenega proti vladajočemu režimu. Prvi cilj diktature je bilo uničenje komunistične partije Jugoslavije, kar so potrdili tudi poznejše žrtve, med katerimi so bili Đura Đaković in velik del vodstva KPJ.

V času, ko je bil zaprt v lepoglavski kaznilnici, katero je književnik Avgust Cesarec imenoval »klavnico duš«, je Josip Broz po prihodu Moša Pijadeja in drugih komunistov kljub izredno težkim razmeram za tako delo oživel partijsko delo med komunisti. V obdobju, ko je bil Josip Broz zaprt, je bilo delo patrije močno zrahljano. V Zagrebu je bila partija povsem razbita; sčasoma in s pomočjo političnih kaznjencev, ki je šla prek tistih, ki so prestali kazen, pa so začeli spletati nove niti zagrebške organizacije.

Pobudnik za vrnitev vodstva partije v domovino

Razlogi za pomanjkljivo delovanje partije so bili poleg frakcijskega delovanja tudi v odsotnosti njenega vodstva, saj je bilo med leti 1929 in 1937 v celoti v tujini. Razumljivo je, da tako ni imelo prave zveze z jugoslovansko stvarnostjo. Posledice tega so se kazale v nezaupanju in v ohlajevaje odnosov članstva do partijskega vodstva.

Josipu Brozu je bilo povsem jasno, da mora partijsko vodstvo delovati v neposrednem okolju, ker bo le tako dejansko prišlo na čelo partije. Leta 1934 Josipa Broza kooptirajo v najvišje partijsko vodstvo-politbiro CK KPJ, na kar se vrne z Dunaja v domovino, toda že naslednje leto odpotuje v Moskvo na sedež Kominterne (komunistične internacionale), kjer dela v balkanskem sekretariatu in predava na mednarodni leninski šoli in na komunistični univerzi zahodnih narodnih manjšin.

Sedmi kongres Kominterne leta 1935 se je zaradi naglega naraščanja fašistične nevarnosti sestal nekoliko prepozno, postavil pa je pomembna izhodišča za novo taktiko boja revolu-

cionarne delavskega gibanja. Bilo je treba zbirati vse napredne sile, ki bodo sestavljale narodno fronto. Kot član delegacije KPJ na tem kongresu je Josip Broz ocenil njegove odločitve kot mejnik v delovanju in razvoju partijske organizacije na tem terenu.

Konec leta 1936 se je Tito skrivaj vrnil v domovino, da bi pripravil vse za vrnitev vodstva, ki pa je še vedno ostalo v tujini. Veliko je potoval, organiziral, prepričeval o nujnosti povezave med delavci, kmeti, za nameček pa je zbiral prostovoljce za špansko državljansko vojno.

Leto pozneje, v času stalinskih čistk, Gorkiča odpoklichejo z dolžnosti generalnega sekretarja in nekoliko pozneje, ko so s sklepom Kominterne bili odpoklicani še ostali člani politbiroja, ostane Josip Broz dejansko edini član ožjega vodstva komunistične partije Jugoslavije, ki je bilo izvoljeno na četrti konferenci KPJ. Proti koncu leta se mudi v Moskvi in se ostro postavi po robu zahtevi posameznikov iz Kominterne, da bi razpustili komunistično partijo Jugoslavije. Ob podpori generalnega sekretarja Georgija Dimitrova uspe v tem, da se vrne v domovino in v ilegalnih razmerah sestavičasno vodstvo KPJ iz članov, ki živijo v Jugoslaviji. Leto 1937 štejeemo za eno najbolj kritičnih obdobij revolucionarnega gibanja jugoslovanskih narodov.

Ustanovitev komunističnih partij Slovenije in Hrvatske

»Do ustanovitve KP Slovenije in Hrvatske je prišlo iz več razlogov. Prvič, da bi zbili orožje iz rok sovražnikov partije v Hrvatski in Sloveniji, ki so demagoško trdili, da je tudi KPJ velikosrbska borba, da v vodstvu sede sami Srbi itn. Drugič, da bi se komunistična partija v teh krajih lažje približala množicam, ki so bile nacionalno zatirane in pod vplivom svoje nacionalne buržoazije. Tretjič, da bi omogočili lažje izobraževanje in vzgojo nacionalnih kadrov v KP, kar je bilo v preteklosti zločinsko sabotirano. Četrtič, da bi omogočili več samoiniciative pri delu partije. Petič, da bi zbili orožje iz rok separatističnih elementov znotraj same partije, ki so si nenehno prizadevali razčepiti partijo, izrabljajoč pri tem napake tako prejšnjih kot tedanjih vodstev.«

Josip Broz na 5. vsedrjavni konferenci KPJ v Zagrebu 1940

V pripravi na ustanovni kongres KP Slovenije in Hrvatske je Tito dejal,

Rad je prihajal predsednik Tito med nas...! Pred hotelom Atomske Toplice so ga pozdravili številni občani in mu zaželeli vse najboljše

da mora vsak narod skrbeti za svojo usodo. O ustanovitvi komunističnih partij Slovenije in Hrvatske so sicer bili sklenili že na četrti konferenci, toda iz objektivnih in subjektivnih razlogov ni prišlo do uresničitve tega sklepa. Po vrnitvi v domovino si je Josip Broz Tito zadal to kot prvo nalogo. S pomočjo domačih partijskih kadrov je ta zamisel bila uresničena 18. aprila leta 1937, ko je bil ustanovni kongres KP Slovenije v Čebinah nad Trbovljami, Hrvatje pa so imeli svoj ustanovni kongres 1. in 2. avgusta istega leta.

Vztrajno in nenehno Titovo delo je obrodilo bogate sadove pri utrjevanju partijske organizacije po vsej Jugoslaviji. Ustanovljena sta bila nova pokrajinska komiteja za Srbijo in Črno goro, sprejeti ukrepi za utrditev organizacije v Bosni in Hercegovini in prišlo je do

združitve partijskih organizacij na Kosovem. Pričeli so z intenzivnim delom v Vojvodini, pozneje pa tudi v Makedoniji.

Kljub hudemu terorju, ki ga je izvajala buržoazija, je partija očiščena frakcij uspešno delovala med delavstvom, kmeti in mladino. Pripravljala je množice na bližajočo se vojno, meščanska buržoazija pa se ni zmenila za opozorila komunistične partije. Zaradi fašizma si ni delala skrbi; celo nasprotno, v njem si je našla zaveznika.

Na peti državni konferenci KPJ v oktobru leta 1940 so bile odstranjene vse dotedanje nejasnosti v gibanju, izvoljeno je trdno vodstvo in sprejet program dela. Zavedajoč se v celoti položaja v Evropi, je Tito na koncu konference rekel: »Šesto partijsko konferenco bomo imeli v osvobojeni domovini.«

Med enim izmed zadnjih obiskov v naših krajih je bil Tito v Atomskih Toplicah...

»Uničujte sovražnika!«

»Jugoslavija je bila razorožena in razkosana med Nemčijo, Italijo, in njunima satelitoma Bolgarijo in Madžarsko. Njenim narodom so vsilili najokrutnejši sistem. V ta sistem so vključili precejšnje sile domače buržoazije in stare državne strukture, medtem ko so štiri osvobodilne sile proglasile druge dele jugoslovanskega državnega ozemlja za osvobojene in jih priključile svojim državam. Kvislingi so spodbujali nacionalistične strasti in bratomorilsko iztrebitev, okupacijske sile pa so uporabljale najokrutnejše metode denacionalizacije, prav do množičnega razseljevanja prebivalstva. Iz Slovenije in tudi iz Hrvatske so mnogo ljudi izselili v druge kraje, največ pa so jih poslali v Nemčijo na delo v koncentracijska taborišča...«

Josip Broz Tito, Boj in razvoj KPJ med dvema vojnama

»Boj proti okupatorju je bil lahko uspešen samo v primeru, ko so v njem sodelovali vsi jugoslovanski narodi. Da pa bi v boju sodelovali vsi narodi, so seveda morali že vnaprej vedeti, kakšna bo njihova usoda po izgonu okupatorja. Dalje, niti delavci in kmetje niti ljudska napredna inteligenca ne bi šli prostovoljno v boj, da tam umirajo in prenašajo napore, če vnaprej ne bi vedeli, da jim bo boj dal novo, pravičnejšo družbeno ureditev...«

Josip Broz Tito

Komunistična partija Jugoslavije na čelu s Titom si je zastavila poglobljen cilj: boj proti temu, da bi deželo potegnili v vojno in boj za obrambo njene neodvisnosti, ki sta jo neposredno in močno ogrožala tretji rajh in fašistična Italija. Toda buržoazija ni mislila enako. Šla je podpisat pristop k trojnemu paktu. Tej odločitvi, brez odlašanja, so se zoperstavile množice na čelu s KPJ. Zgodovinsko znani vzkliki na beograjskih ulicah: »Rajši vojno kot pakt!«! Rajši v grob kot v suženstvo!« so pomenili, da je Komunistična partija Jugoslavije vzela nase veliko zgodovinsko odgovornost za usodo jugoslovanskih narodov. Državni udar, ki ga je izvedla skupina oficirjev 27. marca 1941, je pomenil padec vlade, preklic trojnega pakta in izpustitev ujetnikov iz koncentracijskih taborišč.

Zaradi takšnega razvoja dogodkov je vodja tretjega rajha pobesnel in že v noči med 27. in 28. marcem ukazal napasti Jugoslavijo z vseh strani. Hotel jo je uničiti kot državo, v ta namen pa

je bilo pripravljenih 51 okupatorskih divizij, ki so brez vojne napovedi napadle našo domovino 6. aprila z letalskim napadom na Beograd. Na tisoče nedolžnih ljudi je umrlo. Oblast je zajel preplah, vlada je pobegnila v tujino, v vojski pa je nastalo razsulo.

Edina sila, ki je takoj stopila v akcijo, je bila komunistična partija. Vrstili so se sestanki, posvetovanja in razprave o nastalem položaju. Ogorčenje ljudstva zaradi pobeга vlade v tujino se je stopnjevalo, rasla pa trdna odločnost, da je treba zgraditi novo ljudsko oblast. Iz pridobljenih izkušenj v preteklosti je tovariš Tito vedel, da bo bolj uspešen le tedaj, če bo komunistična partija v najtesnejši povezavi z ljudskimi množicami.

Čeprav v ilegalnih razmerah, ko ni mogla preprečiti razsula, je komunistična partija na pobudo tovariša Tita sklenila že na znanem majskem posvetovanju, da bodo pospešene priprave ljudstva na oborožen boj.

Ko je 22. junija Hitler napadel še Sovjetsko zvezo, je Tito nemudoma sklical sejo politbiroja CK KPJ. Enotnost pogledov najožjega partijskega vodstva KPJ na celotno dogajanje in prepričanje, kaj je treba storiti, je prišla že po dveh urah sestanka, glasila pa se je: »Uničujete sovražnika!« Ocenotovariša Tita, da je dozorel čas za prehod od sabotažnih akcij na oboroženo vse-ljudsko vstajo, je politični biro sprejel na seji 4. julija. Ta odločitev pomeni samo praktično uresničitev začrtane poti na 5. vsedrjavni partijski konferenci.

Vstaja in začetek nove oblasti

Komaj tri dni po zgodovinski odločitvi 4. julija, 1941, da krenejo naši narodi v oborožen boj proti premočnemu sovražniku, je bila izvedena prva oborožena akcija 7. julija v Srbiji. Sledili so jim Črnogorci 13. julija, dober teden za njimi 22. julija tudi Slovenci. Istega dne, 27. julija, sta počili prvi puški proti okupatorju v Bosni in Hercegovini in na Hrvaškem. Prvi oboroženi odpor proti okupatorju v Makedoniji je bil izveden 11. oktobra istega leta.

Ko so potekale priprave za oboroženo vstajo, je bila komunistična partija brez oboroženih sil, kar je praktično pomenilo golorokost. Imela pa je v svojih 12.000 članih in 30.000 članih SKOJ temeljno gonilno silo, ki se je zavedela, proti komu in za koga se je

treba bojevati. Zanašala se je na to, da bo samo z lastnim vzgledom pritegnila veliko večji krog bojevnikov proti skupnemu sovražniku. V treh mesecih so partijci, skojevci in drugi protifašisti zbrali skromne količine orožja in v primerjavi z orožjem večjo količino vojaške opreme. To je pomenilo samo eno: »Orožje si je treba priboriti iz rok sovražnika!« Takšni, slabo oboroženi, so se soočali samo z eno dilemo, ki v resnici to ni mogla biti: kako voditi vojno?

V takšnih razmerah je bila toliko pomembnejša odločitev tovariša Tita in CK KPJ, da začnejo s partizanskim vojskovanjem. Odločili so se zadajati udarce sovražniku tam, kjer je najšibkejši in kjer je možno širiti fronto odpora med ljudskimi množicami. Zato je bilo ustanavljanje partijskih odredov in diverzantskih skupin po vsej Jugoslaviji med prvimi nalogami. S takšno usmeritvijo je bil dosežen osnovni cilj, da je plamen vstaje zajel vsak kotic Jugoslavije.

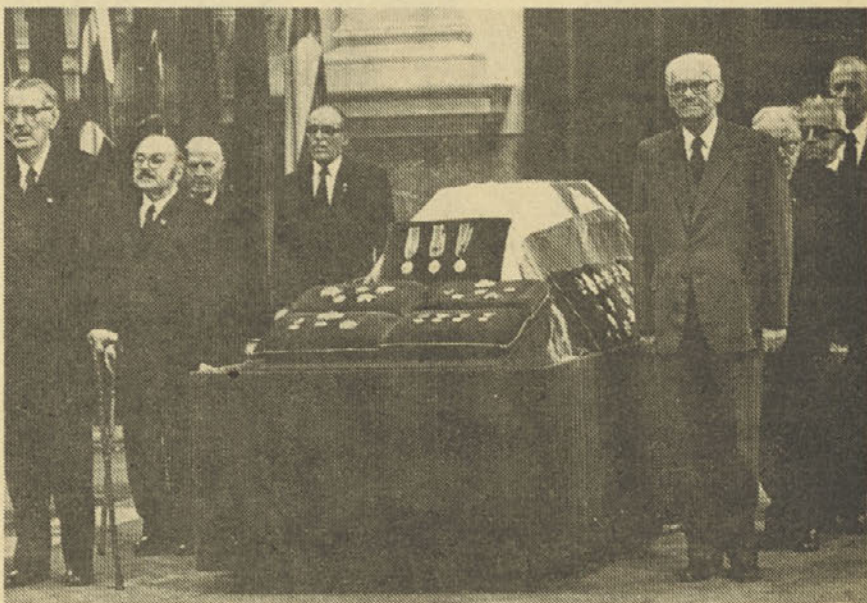
Spoznanje, da stari aparat oblasti zaradi svoje razredne izkoriščevalske usmerjenosti ne more delovati kot organ revolucionarnega gibanja in da celo postaja opora okupatorju, ga je bilo treba zatreči. Že jeseni, na osvobodjenem ozemlju, je najpomembnejšo vlogo odigrala užiška republika, ki je delovala od septembra do novembra 1941. Ustanovili so mestni in potem še okrožni narodno osvobodilni odbor, odprli so tovarno orožja in delavnice oblačil ter obutve. Iz tiskarne je izhajal časopis Borba. Osvobodilna fronta slovenskega ljudstva je imela okrožne, rajonske, v okupirani Ljubljani pa tudi četrtne in terenske odbore. Že avgusta je bilo v Ljubljani 300 terenskih odbo-

rov. Narodnoosvobodilni odbori so rasli tako na osvobodjenem, kakor tudi na okupiranem ozemlju. Okupatorjem in kvilingom ni uspelo onemogočiti delovanje narodnoosvobodilnih odborov, ki so zbirali okrog sebe vse več ljudi in razširjali področje svojega vpliva.

Pogum, ki ga je pokazala Komunistična partija Jugoslavije z oboroženo vstajo, je imel močan notranji in mednarodni vojaško-političen pomen. Doseženi uspehi so v ljudstvu utrjevali prepričanje, da se je z dobro organiziranimi množicami moč upirati še tako močnemu sovražniku. Brez vsakršne materialne pomoči in ob nepriznavanju iz tujine so naše enote proti koncu leta 1941 »zapisale« kakšnih 500.000 okupatorjevih in kvilingovskih vojakov, ki so bili Hitlerju še kako potrebni v bojih pred Moskvo in v Libiji. Okupator si je polomil zobe, saj je bil vaju samih zmag. Naša vstaja mu je bila veliko breme, hkrati pa je naznanila krizo celotne fašistične strategije v sicer potepanti Evropi. Zavedajoč se učinka jugoslovanskih vstajnikov, so se okupatorji odločili za protiukrepe. Podprti s četniško izdajo so zmanjšali osvobodeno ozemlje v zahodni Srbiji in Črni gori, kar je povzročilo resno krizo vstaje v teh predelih. Kljub časovnemu uspehu pa sovražniki niso mogli zadati odločilnega udarca osvobodilnemu gibanju. Kot protiutež temu časovnemu naletu sovražnika, se je naša vstaja nezadržno širila po vsej Jugoslaviji.

Partizanski način vojskovanja, ki si ga je omislil Tito v začetku vstaje, je sčasoma postal nezadovoljiv, saj je bil bolj krajevnega značaja. V skladu s tem je bila prisotna misel na ustanavljanje takšnih enot, ki bodo lahko de-

Titovi tovariši iz najtežjih dni naše najnovejše zgodovine med častno stražo ob Titovi krsti

lovala na širšem prostoru. Tako je bila 21. decembra 1941 ustanovljena Prva proletarska brigada v bosanskem mestecu Rudo, že naslednjega dne 22. decembra pa je izvedla svojo prvo akcijo, zaradi česar ta dan praznujemo kot dan JLA.

»Upam si trditi, da je nastanek ljudske vojske v takšnih okoliščinah, v kakršnih je nastala naša, poseben primer v zgodovini. Iz golorokih partizanskih odredov, brez kakršne koli tovarne orožja in streliva, brez skladišč za razne vojaške rezerve, brez kakršne koli pomoči iz katerekoli strani, je nastala četrtrmilijonska armada. To pa ne v mirnem času, temveč v obdobju najstrašnejšega in najbolj krvavega boja, ki so ga narodi Jugoslavije kdaj koli vodili.«

Josip Broz Tito

Operativni posegi brigad pod neposrednim vodstvom tovariša Tita in vrhovnega štaba, ki so se pričeli na tromeji Črne gore, Srbije in Bosne in Hercegovine proti zahodni Bosni, so odigrali pomembno vlogo v nadaljnjem razmahu narodnoosvobodilne vojne, saj so do osvoboditve Bihača v novembru 1942 ustanovili že 28 brigad, od tega štiri v Sloveniji.

Na pobudo Tita, centralnega komiteja KPJ in vrhovnega štaba je prišlo 26. in 27. novembra 1942 do prvega zasedanja AVNOJ v Bihaču, kar je bil rezultat trdne odločnosti naroda, da še bolj združi prizadevanja narodnoosvobodilnih odborov in vseh protifašističnih množic na osvobojenem in še na neosvobojenem ozemlju. AVNOJ je bil osrednji politični organ klasičnih predstavnikov naših narodov, ki je

zrasel v skupnem boju proti vsemu, kar je v preteklosti razdvajalo jugoslovanske narode. S tem so bili postavljeni temelji današnje samoupravne socialistične Jugoslavije.

Nekaj dni pred pričetkom operacij za osvoboditev Bihača je vrhovni štab 1. XI. 1942 sprejel sklep o ustanovitvi Narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije, organiziranih divizij in korpusov.

Nešteti so boji, ki jih je bila naša narodnoosvobodilna vojska, nekaj pa je takšnih, ki so imeli odločen vpliv na nadaljnji razvoj dogodkov. Med te vsakakor lahko štejemo boje na Neretvi in Sutjeski. Sovražnik se je hotel maščevati za uspeh NOVJ v novembru 1942 in je začel s 4. ofenzivo 20. januarja 1943. Namenil se je obkoliti glavni del z vrhovnim štabom, Avnojem in s tovarišem Titom v Bosenski krajini. Sovražniki so domnevali, da se bo vsaj en del partizanskih enot prebil iz obroča, zato se je odločil počakati jih v dolini Rame in Neretve. V tej ofenzivi je bilo 5 nemških divizij, med katerimi je bila tudi zloglasna SS divizija »Prinz Eugen«, ena pa je čakala v rezervi. V pomoč so jim bile še 3 italijanske divizije, dve ustaško domobranski brigadi, trije ustaško domobranski bataljoni in 10.000 četnikov.

Z domiselnostjo velikega vojskovodja je tovariš Tito preslepil sovražnika in rešil 4.000 ranjencev in tifusarjev, ki jih niso za nobeno ceno hoteli prepustiti v sovražnikove roke. S to ukano sta bila rešena tudi Avnoj in vrhovni štab. Z bitko za ranjence na Neretvi je bila dokazana velika mera humanizma in Titove skrbi za človeka.

Že v maju mesecu je hotel sovražnik uresničiti tisto, kar mu je spodletelo v

četrti ofenzivi. Toda kljub veliki premoči sovražnika v dolini Sutjeske, v odločilnem trenutku, so udarne skupine, s katerimi sta bila Tito in vrhovni štab, ob sicer znatnih izgubah, prebile sovražnikov obroč ter na Zelengori izbojevale odločilno bitko. Takšen izid je presenetil samega vodjo sovražnih enot generala Luttersa, čigar enote so imele tudi velike izgube in ga prisilil na takšno poročilo: »Nobenega dvoma ni, da so komunisti izredno žilav nasprotnik, ki mu je dorastla samo enota, opremljena in oborožena z vsem, kar je potrebno za boje v gorah ter navajena na največje napore.«

Gotovo je, da so si številni zastavljali vprašanja, kako je možno, da je naša vojska dosegla takšne uspehe proti številčno in tehnično premočnemu sovražniku. Odgovor je bil tedaj in bo vedno, če bi bilo treba, samo eden: Zato, ker so se vse enote – od najmanjše do največje – opirale na trden sistem svoje ljudske oblasti in na nesebično pomoč svojega ljudstva.

Predvidevajoč kapitulacijo fašistične Italije je Tito usmeril glavnino sil na območja, ki so pod italijansko okupacijo, z namenom, da razorožijo italijanske vojske in spodbijejo nakane nemškega vrhovnega poveljstva, da zadržijo italijansko vojsko v nadaljnjih bojih.

Poleg nadčloveških naporov, ki so jih vojaki narodno osvobodilne vojske vlagali v boju proti okupatorju, so se rojevale težave z nepriznavanjem edine prave vojske, ki se bojuje za pravice delavskega razreda. Zahodni zavezniki, nekaj časa tudi v Sovjetski zvezi, so poročali o Mihajlovičevih četnikih, ki da so na zavezniški strani, kar je pomenilo prikrivanje resnice pred svetom o tem, kdo je na strani zaveznikov in kdo je na strani okupatorja. Šele angleška vojaška misija, ki si je ogledala preboj na Sutjeski in Zelengori, je prišla do prave resnice. Potlej je bila britansko-ameriška vojna misija pri vrhovnem štabu, Sovjeti pa so svojo poslali leta 1944. S tem smo šele dobili pravo priznanje. Hkrati pa je to pomenilo, da je bilo po tem možno usklajevati vojaške posege z zavezniškimi in organizirati sprejemanje pomoči v orožju, opremi in drugem.

Veliki vojaški in idejnopolični uspehi NOV in partizanskih odredov Jugoslavije so ustvarili ugodne razmere za notranji razvoj dežele, posebej pa za izgradnjo sistema oblasti in za postavitev temeljev nove družbe.

Zgodovinsko II. zasedanje AVNOJ v Jajcu 29. novembra 1943 je odgnalo vse morebitne dvome, ki so se utegnili komu poroditi. Po izčrpnih analizah vrhovnega poveljnika Josipa Broza Tita o rezultatih narodnoosvobodilne vojne in njenih perspektivah, o me-

Šest generalov Jugoslovanske ljudske armade je ponosno Titovo krsto do lafete, ki ga je odpeljala na njegovo zadnjo pot

dnarodnem položaju in nadaljnjih nalogah, so bili sprejeti daljnosežni zgodovinski sklepi:

– AVNOJ je uzakonil revolucionarno ljudsko oblast, ki je nastala na ruševinah stare, neljudske kraljevine Jugoslavije v procesu narodnoosvobodilnega boja. Narodnoosvobodilni odbori so postali organi edino priznane in polnopravne državne oblasti v deželi.

– Sklenjeno je bilo, da se emigrantki vladi v Londonu odvzame vsakršno pravico, da bi nastopila kot zakoniti predstavnik narodov Jugoslavije in da je kralju prepovedano vrniti se v deželo.

– Drugo zasedanje AVNOJ je razglasilo, da je stara oblast vržena in da je na oblast prišel tisti, ki je šel v narodnoosvobodilni boj in v revolucijo – to pa so jugoslovanski narodi.

– S sklepi AVNOJ je Jugoslavija postala demokratična federativna država enakopravnih narodov.

Na drugem zasedanju AVNOJ je bil ustanovljen nacionalni komite osvoboditve Jugoslavije s tovarišem Titom na čelu in na predlog slovenske delegacije, ki ga je prebral Josip Vidmar, so podelili Titu nazvi maršala Jugoslavije.

Upravičeno štejemo drugo zasedanje AVNOJ za najpomembnejši dogodek, ne samo v narodnoosvobodilnem boju, temveč v zgodovini jugoslovanskih narodov, saj so njegovi sklepi usmerili tok političnih in vojnih dogodkov v naši deželi za prihodnost.

Sovražnik se nikakor ni mogel sprizajziti s porazi, ki mu jih je prizadejala NOV, zato je še enkrat poskušal s široko ofenzivo proti njej. Tudi to je šlo po zlu. Z večimi in drznimi manevri, kakor je ukazal Tito, so se naši prebili v sovražnikovo zaledje, ohranili živo silo in pridobili nazaj začasno izgubljeno ozemlje. Hitler nikakor ni mogel dojeti tega. Vedoč, da se Tito z vrhovnim štabom zadržuje v Drvarju, mu je sklenil »za rojstni dan poslati darilo«. Desant na Drvar so skrivnostno imenovali »konjičkov skok«, ki pa je, kakor številni drugi, skočil v prazno.

Počasi, a zanesljivo, se je stiskal obroč okoli Hitlerjeve Nemčije, saj so se zavezniki izkrcali v Normandiji, Rdeča armada se je pripravljala na svojo veliko poletno ofenzivo v Belorusiji. Usklajeni udari z vseh strani so napovedovali zaslužene črne dni okupatorjem.

Razmah narodnoosvobodilne vojske je narekoval ustanovitev armad. Tako je 1. januarja 1945 vrhovni štab izdal odlok o ustanovitvi prve, druge in tretje armade, dva meseca pozneje še štiri armade ter preimenovali NOV in POJ v Jugoslovansko armado. Hkrati je vrhovni štab dobil naziv generalštab JA,

s čimer je bila dokončana organizacijska sestava naše armade v vojni.

Tovariš Tito je snoval tudi načrte za sklepne akcije za dokončno osvoboditev Jugoslavije v Beogradu, za sodelovanje zavezniškimi silami na Madžarskem in Italiji pa se je maršal dogovoril z maršalom Tolbuhihom in feldmaršalom Alexandrom.

Pod vodstvom komunistične partije s tovarišem Titom na čelu so narodi Jugoslavije začeli in uspešno končali narodnoosvobodilno vojno. Ta je pomenila veliko za našo domovino in za zmago naprednih sil sveta nad fašizmom.

Tovariš Edvard Kardelj, najtesnejši Titov sodelavec od predvojnih let do svoje smrti, je v svoji knjigi TITO NA ZGODOVINSKEM KRIZPOTJU zapisal: Vrhovni komandant je osebno vodil vse večje operacije in je bil vselej tam, kjer je odločilno vplival na potek vojne. V največji nevarnosti in pod pritiskom okoliščin je mirno spremljal odločitve in za vsake razmere je znal najti najboljšo rešitev. Tito ni imel že vnaprej sprejetih stališč; bil je gospodar in ne suženj vojaških doktrin, zato pa so njegove rešitve izvirne in trajne. Izvrstno je razreševal najrazličnejše naloge v narodnoosvobodilnem boju v odnosu do neprimerno močnejšega in najsodobnejše oboroženega sovražnika, kateremu je zadajal uničujoče udarce. Oborožene sile jugoslovanske revolucije so pod njegovim vodstvom izbojevale popolno vojaško zmago ter zagotovile svobodo in neodvisnost Jugoslavije. Tito je vojskovodja novega tipa, ustvarjalec vojne doktrine specifičnih revolucionarnih osvobodilnih gibanj.«

Porušena, a duhovno prerrojena domovina

Časa za zmagoslavje ni bilo. Vojna vihra je pustila za seboj razdejanja. Takoj je bilo treba začeti obnavljati porušeno domovino. Že med vojno je kazalo, da se bodo naše težave raztegnile tudi v povojno obdobje, saj sta se na jaltški konferenci Stalin in Churchill dogovarjala, kako si bosta njuni državi razdelili Jugoslavijo. Toda še enkrat se je pokazalo, da so bili računi narejeni brez krčmarja, brez Tita in brez njegove milijonske vojske. Nazorno pa kaže, s kolikšnimi težavami smo se srečali v svetu potem, ko se je naše ljudstvo na

volitvah odločilo za federativno ureditev in ko je bila leta 1946 sprejeta prva ustava Federativne ljudske republike Jugoslavije.

Poleg pospešenega obnavljanja porušenega med vojno je bilo treba opraviti še proces nacionalizacije osnovnih sredstev za proizvodnjo, izpeljati agrarno reformo in kolonizacijo, s čimer je zemlja prešla v roke tistih, ki jo obdelujejo. Nova državna ureditev in sprejete usmeritve niso naletele na ugoden odmev. Na zahodu niso kazali navdušenja nad Titovo socialistično državo, potem je leta 1948 vzrojila še Sovjetska zveza. Srd Stalina se je nabiral že iz vojne prek prvega zasedanja AVNOJ, stopnjeval pa se je po drugem zasedanju AVNOJ. Toda v tistih, najtežjih letih v povojnem času, ko je bila najhujša ekonomska, politična in vojaška blokada, je Tito odločno rekel: »Sli bomo po lastni poti! S tem je dal vedeti, da si je Jugoslavija že v vojni začrtala svojevrstno pot in da za nobeno ceno ne misli kreniti z nje. Tito in vsi jugoslovanski narodi so ostro odgovorili na očitke Stalina, da se naša partija povezuje s kapitalizmom in da izdaja načela komunistične internacionale. Odločno so jih odvrkli in jih opravičeno razvrstili v kategorijo vmešavanja v notranje zadeve naše neodvisne države. Zaradi takšnega stališča je bila Jugoslavija izključena iz kominterne, pritiski in gospodarski bojkot socialističnih dežel pa so se nadaljevali. V tistih težkih časih, ko ji je bila pomoč še kako potrebna, namesto nje pa je bila deležna samih udarcev z zahoda in vzhoda, je Jugoslavija dokazala, da lahko živi sama in da je njena usoda izključno v rokah njenih narodov brez vmešavanja s katere koli strani.

Dobrih sedem let je trajalo napeto vzdušje s Sovjetske zveze, s katero smo bili pripravljani sodelovati, toda na drugačnih osnovah, kakor si je predstavljal Stalin. Šele obisk Hruščova in Bulganina v Beogradu leta 1955 in podpis deklaracije 2. junija so pripomogle k normalizaciji odnosov s Sovjetsko zvezo in z vzhodnoevropskimi deželami.

Samoupravljanje in taktična poteza

Ko so snovali zamisel o predaji tovarn delavcev in zemljišč kmetom, je Tito ob neki priložnosti dejal, da vojakom lahko ukazuješ, delavcem – ustvarjalcem pa ne moreš, in da bodo

oni najbolje vedeli, kaj in kako bodo delali ter si bodo usodo krojili sami. Zavrnil je tudi očitke, da je to taktična poteza naperjena proti zunanjim sovražnikom in zatrdil, da je to zgodovinska nujnost in edina pravilna pot na poti graditve socialističnih odnosov v družbi.

Takrat, leta 1950, ko je bil v obeh zborih ljudske skupščine sprejet zakon o gospodarjenju delovnih kolektivov z državnimi gospodarskimi podjetji in višjimi gospodarskimi združenji, se je pričelo v Jugoslaviji novo poglavje socialističnega razvoja na temeljih samoupravljanja. Takrat je bil za zunanje opazovalce nekakšen jugoslovanski čudež, toda z dejanji v preteklih tridesetih letih, je naše samoupravljanje prisililo ves svet, da ga danes proučuje z veliko pozornostjo.

Komunistična partija Jugoslavije nadaljuje svojo, v vojni začeto zgodovinsko vlogo tudi v povojni graditvi. Z izvolitvijo tovariša Tita za generalnega sekretarja na 5. kongresu ZKJ in z odbitimi napadi informbiroja daje svetu vedeti, da bo neomajna v uresničevanju zgodovinskih teženj delavskega razreda za graditev socialistične družbe.

Upoštevač specifično prehojeno pot in načrte za prihodnost komunistična partija Jugoslavije preimenuje svojo organizacijo na 6. kongresu v Zvezo komunistov Jugoslavije. Ko je samoupravljanje utiralo svoje prve korake, kar je bilo znamenje procesa demokratizacije, so se pričeli pojavljati in hoteli zlesti proti vrhu zagovorniki uvedbe večstrankarskega sistema. Meščanska miselnost jih je opogumila v prepričanju, da delavski razred ne more imeti vodilne vloge, temveč da lahko vodilno vlogo odigra sama inteligenca. Na čelu z Djilasom so dvigali glave in zbirali somišljenike v boju proti obstoječemu družbenemu redu. Enotnost stališč jugoslovanskih komunistov na tretjem planumu CK KPJ januarja 1954 pa je poleg obsodbe takšnega ravnanja pomenila krepitve idejne enotnosti zveze komunistov.

Pomembno poglavje v razvoju zveze komunistov predstavljajo priprave in sam 7. kongres ZKJ 1958. Bilo je treba opraviti temeljito analizo o prehojeni poti in na podlagi tega oblikovati nadaljnjo smer razvoja družbe. Priprava novega programa zveze komunistov, tretjega v zgodovini partije, je pritegnilo veliko število partijskih delavcev, saj je šlo za oblikovanje trajnejšega programa, ki je v bistvu program naše partije še danes. To potrjuje tudi sklepna misel iz programa: »Nič, kar je bilo ustvarjenega, nam ne sme biti tako sveto, da ne bi moglo biti preseženo in da se ne bi umaknilo tistemu, kar je

še bolj napredno, še bolj svobodno, še bolj človeško!«

Podružbljanje ljudske obrambe

Poznavajoč širše razmere je Tito komaj dve leti po končani vojni na ustanovnem kongresu Zveze borcev NOVJ izrekel besede, ki so aktualne v vsej povojni zgodovini vsega sveta: »Živimo in delajmo, ko da bo vedno mir; in pripravljamo se, ko da bo že jutri vojna!« Bogatejši za izkušnje iz vojne in povojnega časa, ko smo bili deležni pritiskov vseh vrst mednarodne reakcije in ostankov notranjih sovražnikov, smo se zavedali, da ne moremo in ne smemo držati križem rok. Spoznanje, da je svet razdeljen na dva vojaška bloka, nas je utrjevalo v prepričanju, da bo treba razvijati tudi ljudsko obrambo. In to ne več centralistično, ampak takšno, ki bo zgrajena na temeljih jugoslovanske stvarnosti – samoupravljanja na lastni vojaški teoriji in praksi ter na izkušnjah iz partizanske vojne. Osnovni okvirji za organizacijo ljudske obrambo so bili dani že v ustavnem zakonu leta 1953, dve leti pozneje pa je bil sprejet zakon o ljudski obrambi. Po tem zakonu je ostalo v pristojnosti federacije večina zadev, republike, pokrajine in okraji pa so prevzemali nekatere obveznosti. To so najprej poglabljali in prišli do zasnove splošnega ljudskega odpora. To hkrati pomeni, da smo Jugoslovani ena sama armada, saj ni več možna ločitev klasične armade in tistih državljanov, ki niso pripadniki oboroženih sil. Vsak med nami ima neko nalogo v družbeni samozaščiti in ljudski obrambi. Odveč je poudarjati, da je tovariš Tito bil pobudnik in aktivni delavec za uresničevanje takšne zasnove.

Neuvrščenost edina alternativa

Čeprav so bili v skupnem boju proti fašizmu izbojevali zmago, se interesi velikih sil niso skladali. Vsak je imel svoj interes in je hotel imeti svoj vpliv v tej ali drugi deželi, in tem ali onem

delu sveta. Rezultat takšnega pristopa je bil, da so številne države, ki so se osvobajale izpod kolonialnega jarma, kaj hitro postajale plen tega ali onega vojaškega bloka. Osvobajajočim deželam je bilo treba ponuditi nekaj, kar bo odpravilo nadaljnjo zasužnjenost. Toda kaj? Izviren, kakršen je bil vselej, ko je šlo za pomembne odločitve, je Tito dal pobudo o gibanju neuvrščenih. Prav v času velike blokovske razdeljenosti in hladne vojne, so se na Brionih sestali trije veliki državniki: Tito, Nehru in Naser. Zamisel je bila izražena že prej, toda prvi stvaren korak je bil narejen leta 1961, ko je bil tovariš Tito prvi gostitelj konference neuvrščenih v Beogradu. Prvi temelji, postavljeni na tej konferenci, so iz leta v leto zajemali vse večje število in zajeli skoraj vse države v razvoju, ki je napolnilo praznino med blokoma. Gibanje neuvrščenih se je uprlo vsem napadom kritike, in vsem, ki jim je bilo trn v peti, češ da se ustanavlja tretji blok. Vsaka nova konferenca je demantirala takšne kritike in z dejanji prispevala k večjemu ugledu in spoštovanju gibanja. K temu je levji delež prispeval Tito s svojim prepričanjem in pogledi.

Ves svet je z občudovanjem strmел v Tita, ki se je kljub visoki starosti kot zadnji kovač neuvrščenosti odpravil na Kubo, da bi umirjeno, vendar brez-kompromisno v svojem govoru, še enkrat povedal svetu, da je neuvrščenost mogoča le na temeljih, ki so jih sprejeli na prvi konferenci o neuvrščenosti. Prizadevnost tovariša Tita za razvoj gibanja neuvrščenih je imela velik pomen.

V svojem bogatem življenju se je Tito srečeval s številnimi državniki z različnimi družbenimi ureditvami, s kralji, z verskimi voditelji in voditelji osvobodilnih gibanj v koloniziranih deželah. Prisluhnil je njihovemu načinu mišljenja, toda ostal je pojem človeka, ki se ga ne da upogniti. Ostal je Tito, dosleden bojevnik za mir v svetu za nevmešavanje v notranje zadeve, za enakopravnost, ne glede na barvo kože ali versko prepričanje...

Obsodil je, ustrezno dejanju, vpad sovjetskih vojakov na Čehoslovaško, izraelsko vojno, vietnamsko vojno vmešavanje v kampučijske zadeve. Obsodil je nekdanje kitajsko politiko, kljub temu pa je bil na obisku pri njih leta 1977 sprejet z veliko prisrčnostjo, ki ji ni bil deležen noben državnik pred njim; in veliko vprašanje je, če je bo kdaj še kdo za njim.

Ni težko uganiti, od kod takšna Tito-va priljubljenost v svetu. V prvi vrsti je to zaradi načelnosti, kateri se niti za trenutek ni odpovedal; enako je zahteval od vseh svojih sodelavcev, kakor

od nas vseh, ki živimo v samoupravni socialistični Jugoslaviji. Kljub spremenjenim razmeram, katerim se je prilagajal, se ni nikoli odpovedal človekoljubnosti, mirnemu sožitju med narodi, pravicam narodov, da si krojijo lastno usodo.

So državniki, ki so prejeli priznanja za takšno ali drugačno pozitivno dejanje, toda takšnega priznanja, kakršnega je sprejel tovariš Tito 9. septembra 1979 v Havani, še ni doživel nobeden. Predstavniki 95 neuvrčenih držav, v katerih živi milijarda 665 milijonov ali 41,6 odstotka vsega prebivalstva sveta, so enodušno sprejeli resolucijo o posebnem priznanju tovarišu Titu. To priznanje ima še toliko večji sij, ko vemo, da z oceno Titove vloge v boju za mir soglašata tudi ogromna večina prebivalstva blokovskih držav in celo vlade teh držav.

Vselej kritičen do slabosti

Veliki strateg vseh naših zmagovanih Tito nikoli ni pozabil, da so možna odstopanja tudi od najlepše napisanih sklepov, stališč in raznih dokumentov. Ta občutek je zadržal iz časov, ko je bil soočen s krivicami, ki so so godile delavcem v predvojni Jugoslaviji. Zavedal se je, da v novi družbeni ureditvi v nobenem primeru ne more biti takšnih kršilcev delavskih pravic kot v izkoriščevalsko zasnovanem sistemu; vedel pa je, da nobena družba ni v celoti zavarovana pred različnimi izkrivljanji posameznikov.

Kljub velikanskim uspehom, ki jih je dosegla naša družba, je bilo v njenem razvoju obdobje, ko se je bilo treba odločno spopasti z nosilci hotenj, ki se niso skladala z interesi delavskega razreda. Dosleden v boju za uresničitev interesov delavskega razreda je tovariš Tito brez odlašanja razkril nakane takšnih in odločno zahteval akcijo za odpravo slabosti. Tako je bilo ob revizionističnem in proti socialističnem delovanju Milovana Đilasa, ob škodljivosti dejavnosti nekaterih varnostnih organov Aleksandra Rankovića, ob nepravilnostih v gospodarstvu in družbi, ki jih je ostro napadel na znanem govoru leta 1962 v Splitu, ob pojavih velikodravnih in unitarističnih teženj na zaprti seji 4. julija 1971, ko je posvaril Tito izvršni komite CK ZK Hrvatske pred pojavom nacionalizma in kontrarevolucije, 1. in 2. decembra pa na 21. seji CK ZKJ v Karadoržu.

Odkrito in zelo ostro je kritiziral stanje v zvezi komunistov, posebno v

vodstvu ZK Hrvaške, pri čemer je ožigal pojave nacionalizma. Že naslednje leto Tito in izvršni biro CK ZKJ pošljeta vsem osnovnim organizacijam pismo o stanju v zvezi komunistov in o nalogah komunistov, v katerem opozarjata na nevarnosti, ki groze samoupravljanju, če z njimi ne bi računali.

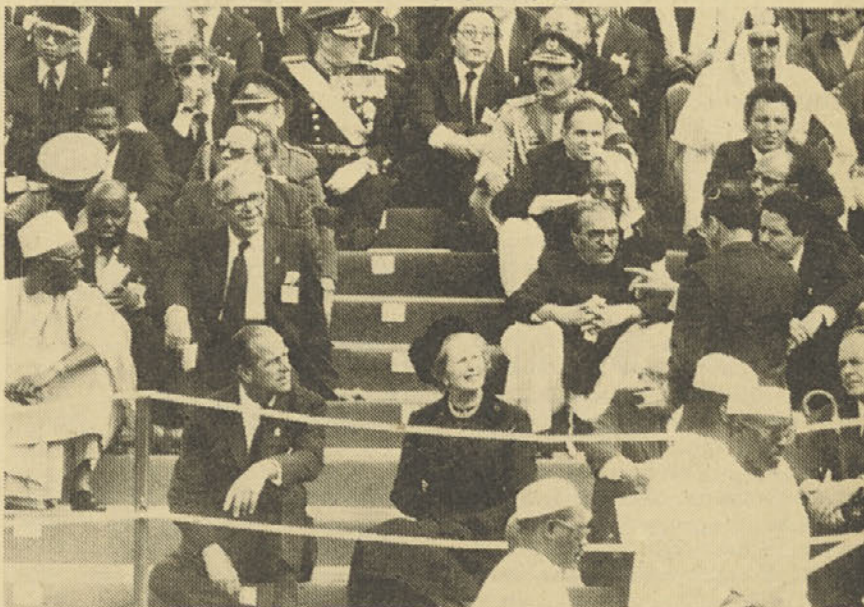
Tito ni nikoli pozabil posvariti pred birokracijo, tehnokracijo manipulacijo s samoupravljalci in pred drugimi škodljivimi pojavi. Povedal je to tako, da so ga lahko razumeli tudi tisti, z najnižjo, kakor tudi tisti, z najvišjo izobrazbo. Zato so njegove besede vedno naletele na odobravanje in vlivale novih moči naprednim silam za boj proti negativnim pojavom.

Ko mene ne bo, bo socializem

Naš razvoj in spremljajoče slabosti so spremljali tudi zunaj naše domovine. Sovražno usmerjen tisk je izkoristil sleherno našo slabost, da bi jo pripisal kot slabost našega sistema. S tem je vnašal tudi zmedo med tiste zunajneše domovine, ki niso poznali naše stvarnosti. Bili so tudi takšni, ki so z različnimi izmišljotinami hoteli škodovati naši samoupravni socialistični ureditvi.

Niso bili redki tuji novinarji, ki so večkrat drezali v Tita z različnimi vprašanji. Posebej jih je zanimalo, kaj bo, ko

V zgočem soncu, med čakanjem na prihod žalne povorke na častni tribuni, kot da ne bi sedeli kralji, predsedniki, diplomati, temveč preprosti ljudje...

njega ne bo več. Značilno njemu, hladnokrvno, je Tito odgovoril:

»Takah ugibanj je veliko in največkrat prihajajo iz tujine. Zlasti od tistih, ki ne vedo, kaj vse se je pri nas zgodilo po vojni, kaj smo ustvarili v državi – ne samo koliko smo zgradili, temveč tudi, za koliko so se spremenili ljudje. Ustvarili smo novega državljana, novega človeka... Ko bom šel, se ne bo nič spremenilo. Vse bo teklo naprej, tako kakor danes. Imeli bodo tudi razne pomanjkljivosti; imeli bodo težave, vendar upam, da jih bo vse manj. Tudi ljudje bodo vedeli, da morajo držati skupaj. To je eno! Drugo pa je: naši ljudje zelo dobro vedo, da nimamo interesa iskati drugačne družbene ureditve, temveč, da morajo to ureditev naprej izpopolnjevati, poglobljati in utrjevati. Glede tega nisem najmanj v skrbeh. Razna ugibanja, kaj bo, ko mene ne bo več, so brez kakršnekoli podlage...«

Nekemu angleškemu novinarju pa je Tito preprosto odgovoril: »Ko mene ne bo, bo socializem!«

To je povzetek Titovih besed delegatom na skupni seji zveznega zbora in zbora republik in pokrajin SFRJ 16. maja 1974, ko so ga šestič soglasno izvolili za predsednika republike brez omejitve mandata. Izvolitev tovariša Tita za predsednika republike brez omejitve mandata je potekla iz vseh krajev Jugoslavije; iz republiških in pokrajinskih skupščin, organizacij socialistične zveze, iz vrst mladih; od povsod, kjer so se zbirali ljudje, zahtevali so naj mu ustava z določitvijo neomejenega mandata zagotovi mesto, ki mu pripada.

Na 10. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije od 27. do 30. maja 1974 je

bil tovariš Tito izvoljen za predsednika ZKJ Jugoslavije brez omejitve mandata.

Tovariš Tito ni videval moči nekega naroda v eni osebi. Vedno je poudarjal, da sam ne bi mogel ustvariti tistega, ker je ustvarjeno doslej, če ne bi skupaj prijeli. Našo moč jo videl v bratstvu in enotnosti naših narodov, skovani v narodnoosvobodilni vojni in poglobljeni v socialistični graditvi. Našo moč je videl v samoupravnem sistemu in v enakopravnosti naših narodov in narodnosti.

Tito si je prizadeval, da bi se kolektivno delo in odgovornost izrazila na vseh področjih družbenega odločanja. Tako je na prvem plenarnem zasedanju 8. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije dejal: »Dobro vemo, da je birokratizem zelo žilav in da njegovih korenin ni lahko izrjavati. Zato se moramo proti temu bojevati povsod, na

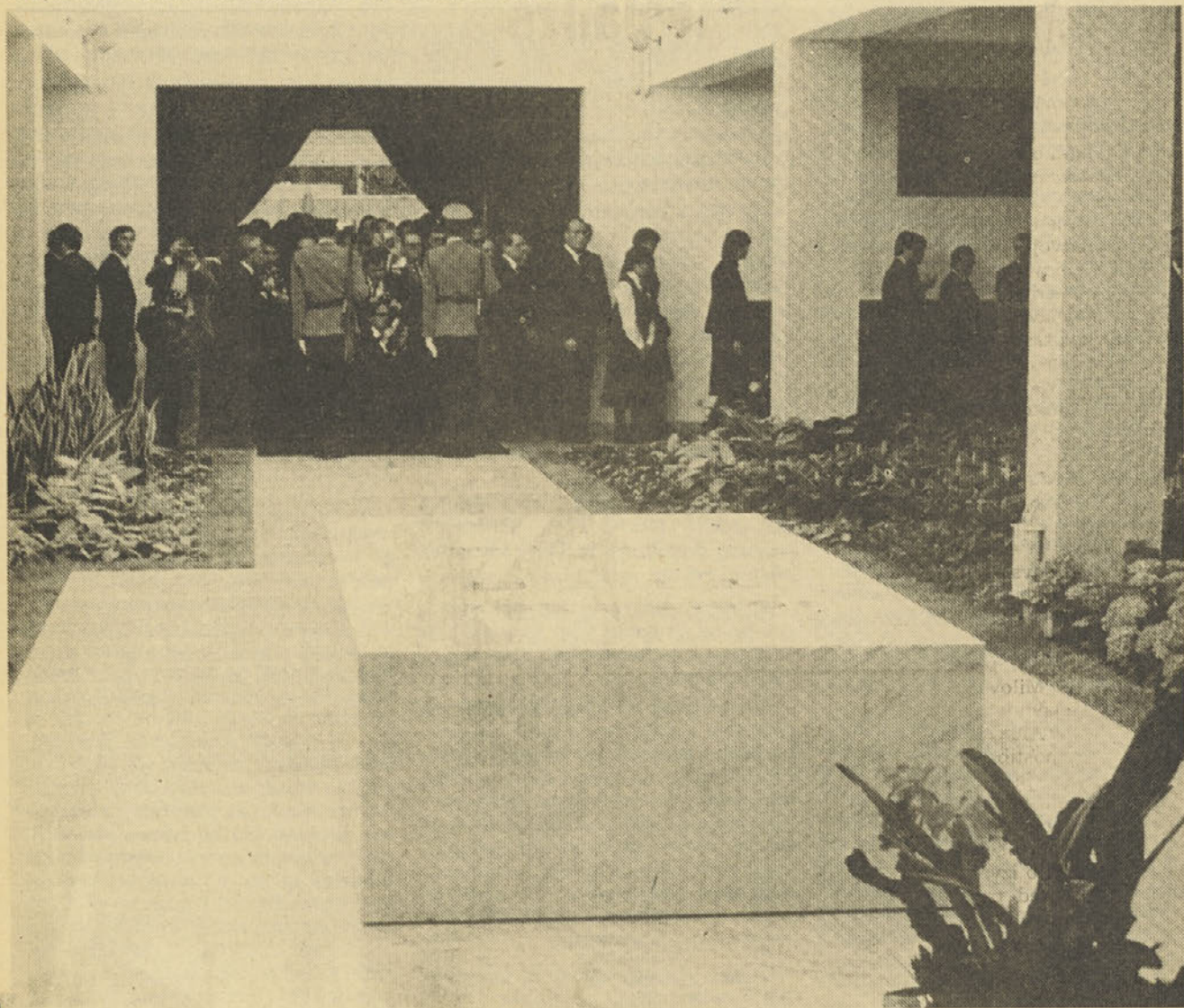
vseh ravneh... Zato se morajo organizacije in organi zveze komunistov in druge organizirane socialistične sile vztrajno bojevati proti takšnim pojavom in predvsem v svojem okolju zagotoviti uspešen razvoj socialističnega samoupravljanja. V tej zvezi sem tudi v nedavnih govorih opozoril, da moramo več pozornosti posvetiti delovanju delegatskega sistema. Delavci in vsi delovni ljudje naj bi prek svojih delegacij in delegatov v družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnostih odločali o celotni politiki naše družbe, zlasti pa o politiki reprodukcije. Delegatski sistem in nadaljnji razvoj socialistične samoupravne demokracije terjata, da v vseh samoupravnih in državnih organih, v delegatskih skupščinah, forumih in organih družbenopolitičnih organizacij popolnoma uveljavimo in spodbujamo kolektivno delo.«

Predlog o spremembi ustave v tej smeri je Tito lani komentiral takole: »Imamo ljudi, ki se močno prevzamejo, ko ostanejo dalj časa na vodilnih položajih, in se celo nagibajo k temu, da prikrivajo resnico o razmerah v svojem okolju. To pa preprečuje, da bi se lotili ustreznih ukrepov, če je kaj narobe. Praksa kolektivnega dela in vodstva ima mnoge prednosti.

Pripomogla bo k temu, da se bo nadalje krepila odgovornost posameznikov in vodilnih organov nasploh. Omogočila bo, da bo čim več sposobnih ljudi prišlo na plan, da jih bomo nagleje odkrili in da bomo odstranjevali nesposobne, karieriste in podobne...«

Naš Tito, ki je polnih šestdeset let utrjeval našo partijo in Zvezo komunistov Jugoslavije, več kot štirideset let jo je vodil in petintrideset let stal na čelu naše države, je bil delavski borec,

Titovo zadnje počivališče v Uzički 15 v Beogradu, na Dedinju, kjer je prebival desetletja, je sedaj stičišče brezštevilnih poti, ki vodijo Jugoslovane in pripadnike drugih narodov, da se mu prihajajo pokloniti v spomin...

vojak, revolucionar in kot človek je nosil v srcu delavski razred, narod in človeka.

Tito ni bil samo naš...!

Vse, kar smo dosegli – socialistično federativno skupnost enakopravnih narodov in narodnosti, bratstvo in enotnost, socialistično samoupravljanje, neuvrščenost, našo neodvisnost, napredek in graditev naše države, trdnost naše armade, splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito – je najtesneje povezano s Titom. To je Titovo delo. Tito je postal simbol našega časa, časa narodne in ljudske osvoboditve, ko vedno bolj stopajo na svetovno prizorišče novoosvojenjene in neodvisne države in narodi. Tito je bil odločen zagovornik pravice slehernega naroda in revolucionarnega gibanja do lastne, izvirne, neodvisne poti pri izgradnji socializma. Odločno se je boril za to, da je treba politično linijo vsake partije oblikovati v skladu z lastnimi nacionalnimi pogoji. Hkrati je poudarjal, da lahko internacionalistična solidarnost temelji samo na osnovah popolne enakopravnosti, neodvisnosti in samostojne odgovornosti vsake partije svojemu delavskemu razredu in svojemu narodu.

Tito je bil pogumen, vztrajen in človeški. Kamor koli je prišel, je bil najdražji gost. Imel je razumevanje za vse težave, ki so nas trle v preteklosti. Z njemu svojstveno strpnostjo je reševal najbolj zapletena vprašanja. Znal je prislunhiti delavcem in se z njimi pogovoriti, če mu je le čas dopuščal. Rad je imel mladi rod, saj je v njem videl prihodnost, posebno pa njegove pionirje. Za pogovor z najmlajšimi ni potreboval protokola. Rad je imel športnike, jih spodbujal za dostojno reprezentiranje naše socialistične samoupravne skupnosti. Rad je imel ves napredni svet. Vse svoje bogato življenje je posvetil za dobro človeštva. Zanj lahko povsem na kratko rečemo, da je bil ČLOVEK.

Tito je enkratna osebnost v jugoslovanski in svetovni zgodovini. O tem pričajo številna priznanja, ki jih je dobil širom po svetu. Jugoslovanski narodi so ga razglasili za trikratnega narodnega heroja v letih 1944, 1972 in 1977. Leta 1976 je bil razglašen za prvega jugoslovanskega doktorja vojaških ved. Razglasili so ga za častnega doktorja nacionalnih univerz, za člana vseh republiških akademij znanosti, za častnega meščana številnih jugoslovanskih mest, za častnega člana dru-

štev, je nosilec najvišjih jugoslovanskih odličij in še in še.

Tovarišu Titu so bila podeljena številna priznanja, častna članstva in meščanstva tudi v tujini. Verjetno ni državnika na vsem svetu, ki bi si bil s svojim delom prislužil toliko časti in pohval. Nekateri so to strnili kar v ime: častni občan sveta. Ugleda Tita, sev, ni mogoče ločiti od ugleda in mesta, ki ga ima Jugoslavija v svetu.

Tovariša Tita smo Jugoslavlani spremlili na njegovo večno počivališče. Osmega maja je krenila v Beogradu pogrebna povorka na njegovo zadnjo pot od zvezne skupščine do njegovega doma v Uži^{ci} 15, kjer je Tito želel biti pokopan. Želel je, da bi ga pokopali v Beogradu, v mestu, ki je postalo glavno mesto pobratene skupnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti socialistične samoupravne in neuvrščene Jugoslavije. Želel je, da bi ga pokopali v bližini njegovega beograjskega doma, v katerem je živel in delal več desetletij.

Ob 15.15 se je nad krsto predsednika republike Josipa Broza Tita zaprl pokrov marmornate grobnice; zadnjega počivališča Tita – človeka, ki je sicer umrl, vendar bo v srcih in v ravnanju dvaindvajsetih milijonov Jugoslovancev živel naprej.

Ne samo milijon in več Beograjčanov, vsa Jugoslavija se je tistega dne poslovila od velikega sina naših narodov. In ne samo Jugoslavija, skoraj ves svet se je priklonil pred državljanskim svetom. Tri milijarde sedemsto milijonov ljudi je predstavljalo več kot 300 državnikov, politikov in diplomatov, ki so prišli v Beograd, da so se poslovili od Josipa Broza Tita, graditelja neuvrščenosti, borca za mir in sožitje med narodi.

Na marmorni plošči preprost napis: JOSIP BROZ TITO 1892–1980. Povsem dovolj, saj je TITO bil samo eden in večer.

V imenu vseh nas – Jugoslovancev – sta se od dragega nam predsednika Tita poslovila Stevan Doronjski in Lazar Koliševski.

Zadnji pozdrav njegovih najbližjih soborcev, sodelavcev, družine. Ob grobu so mu izkazali čast še drugi udeleženci tistega žalostnega zbora s težkimi koraki v mimohodu; narodni heroji, tuji državniški voditelji političnih strank, uradni predstavniki držav in vlad osvobodilnih gibanj, mednarodnih organizacij, novinarji in drugi, ki so bili navzoči temu najbolj žalostnemu trenutku Jugoslavije.

V času globoke žalosti za preminulim predsednikom republike Titom

smo spoznali, da z nami sočustvuje ves svet. V neposrednih stikih z našimi najvidnejšimi predstavniki družbenopolitičnega in samoupravnega življenja so tuji predstavniki povedali toliko lepega, v knjigah žalosti zapisali besede globokega pomena in na vsakem koraku govorili o njem v presežnikih. Jugoslavlani smo upravičeno ponosni na to, da se je v naši domovini rodil velikan sveta. Vedno smo to poudarjali, da smo srečni, ker je on živel z nami in mi z njim. Vedno smo poudarjali, da smo mi vsi Tito. Že zdavnaj smo oblikovali lep rek: »Mi smo Titovi – Tito je naš!«, toda ves napredni in svobodoljubni svet ga je sprejel za svojega, na podlagi česar lahko rečemo, da je Tito bil najbolj naš, vendar ne samo naš.

Po vsem, kar smo doživeli z Josipom Brozom Titom in kar je Josip Broz Tito storil za nas, je tragično jasno, da pomeni njegova smrt nenadomestljivo izgubo za vse jugoslovanske narode. Hkrati pa nas preveva prav tako močan občutek, da pomeni dediščina, ki nam jo je zapustil, enkratno in neprecenljivo človeško bogastvo.

Za vse to, kar je Tito ustvaril, so bile potrebne izjemne lastnosti in sposobnosti, strnjene in utelešene v enem samem telesu. Vse tisto, kar je v svojem bogatem življenju ustvaril za našo socialistično samoupravno skupnost, je bilo lahko dano samo človeku, ki je v sebi spajal najvišjo državniško modrost z značajem in odločnostjo, ki ga je že zdavnaj povzdignila v legendarnega ljudskega junaka.

Tita ni več! Doletela nas je bridkost in naložena nam je vloga dedičev njegove epohe, ki ni pomenila veliko samo za nas, ampak za ves svet, ki se prišteva k socializmu, svobodi, miru in dobri volji med narodi.

Ne bi smelo biti vprašljivo, kako bomo kos tej vlogi, saj smo se iz njegovega imenitnega življenja in delovanja naučili toliko osnovnih stvari, ki zadevajo in opredeljujejo naše mesto v Titovi Jugoslaviji. Brez vsakega dvoma pa je tudi res, da bomo morali v prihodnje vlagati ogromno volje in novih naporov, če hočemo ohraniti svoj, v mnogoterih ozirih izjemen položaj, ki smo ga dosegli po odločilni Titovi zaslugi. Neredko se vprašamo, ali smo se od Tita dovolj naučili? Globoko verjamemo, da smo se, toda hkrati se moramo zavedati, da še nismo uresničili vseh zahtevnih zamisli in sanj, ki so do zadnjega gorele v njegovem neizčrpnem duhu. Dolžni smo si v celoti prisvojiti njegove vizije, jim slediti zvesto in brez prizanašanja, jih razvijati in narediti še veliko tega, kar nam je tolikokrat naročal z vso svojo preudarnostjo,

obzirnostjo in sugestivno močjo. Vztrajati moramo v njegovem izročilu tako razvidno, da nihče niti za hip ne bo mogel podvomiti ali posumiti o tem.

Tragična zamišljenost, veliki izrazi žalosti, prizadete ljubezni spremljajo njegovo fizično smrt. Dostojanstvo, ki ga je posebej ljubil Tito, pa mora ostati

nedotaknjeno. Kar je storil za nas in druge, je že ali še bo milijonkrat povedano, toda to nas niti za hip ne more odvezati zlahtnih dolžnosti, ki nam jih je nenavadno nazorno predočilo njegovo dolgo in sijajno življenje.

Sila smrti nam nalaga, da še bolj kot kdajkoli prej resnično dojamemo in vsadimo ves njegov najdragocenejši in

najbolj dognan lik.

V drugo ne verjamemo, kakor živeti v Titovi Jugoslaviji in vedno živeti s Titom in z njegovim videnjem in sposobnostjo ustvarjanja novih bivališč svobode in sreče. Tita ni več, toda Tito je bil in bo večno ostal! Globoko v naših srcih!

JOVO TIŠMA

Poslovanje in gospodarjenje steklarne v prvem trimesečju

V januarju, februarju in marcu odlično, v aprilu pa ne!

V aprilski izdaji »Steklarja« so bili v uvodniku že predstavljeni nekateri zelo izčrpni kazalci o gospodarjenju steklarne v letošnjih prvih treh mesecih januarju, februarju in marcu. Podrobno smo predstavili podatke o bolezenskih izostankih z dela, o fizičnem obsegu proizvodnje, o odpadku in o osebnih dohodkih. Drugih podatkov pa nismo mogli objaviti, ker do oddaje gradiva v tisk še ni bil narejen periodični obračun za prvo trimesečje. Zato predstavljamo periodični obračun v tej izdaji. Po glavnih kazalcih v njem smo lahko zadovoljni. Celotni prihodek se je v primerjavi z dosežki v lanskem prvem trimesečju povečal za 53,5 %, dohodek se je povečal za 56,4 %, čisti dohodek je porasel za 55,1 %, bruto skladi so se povečali celo za 152,2 % in bili v primerjavi s sredstvi v njih po periodičnem obračunu v letu 1978 kar sedemkrat večji!

To je mogoče razbrati iz tabele 1, ki kaže finančne kazalce o našem poslovanju v letošnjem in lanskem prvem trimesečju ter njihove medsebojne primerjave!

Zaradi ugodnega poslovanja in dobrih finančnih kazalcev so se v naši steklarni lahko tudi osebni dohodki povečali kar za 32,8 % v primerjavi z osebnimi dohodki v lanskem prvem trimesečju. Tabela 2 kaže, kakšni so bili povprečni mesečni osebni dohodki v letošnjih in lanskih prvih treh mesecih!

Kaj kaže primerjava letošnjih in lanskoletnih dosežkov?

Že v aprilski izdaji časopisa smo videli, da so sedaj vsi kazalci o poslovanju in gospodarjenju v tozdi medsebojno primerljivi. V lanskem letu smo namreč že imeli zaključni račun ne samo za celotno steklarno ampak tudi za vse tozde in za delovno skupnost skupnih služb.

V lanskem letu smo ob sprejemanju periodičnega računa za prvo trimesečje ugotavljali, da je bilo bolj uspešno v finančnih kazalcih, kot je bilo uspešno v fizičnem obsegu. Iz podatkov letoš-

Tabela 2: Primarnjalni podatki o povprečnih mesečnih osebnih dohodkih v prvih treh mesecih leta 1980 in 1979 za 182 ur dela (v dinarjih in indeksih!)

Meseci prvega trimesečja	Prvo trimesečje		Indeksi 1980/79
	1980	1979	
Januar	5.998,95	4.602,80	130,30
Februar	6.521,20	4.653,75	140,10
Marec	7.009,70	4.702,90	149,05
Povprečje za prvo trimesečje	6.509,95	4.653,40	139,90

njega periodičnega obračuna pa moremo ponovno povzeti, da smo bili v finančnih kazalcih še boljši kot lani v enakem obdobju, dočim smo bili veliko uspešnejši v fizičnih kazalcih.

Zakaj kljub vsemu zaostajamo za letošnjim planom?

Kljub visokim presežkom lanskoletnih finančnih kazalcev pa moram poudariti, da našega letošnjega gospodarstvenega načrta v fizičnem obsegu proizvodnje v letošnjih prvih treh mesecih nismo dosegli. Res je sicer, da smo za leto izredno visoko in zahtevno načrtovali našo proizvodnjo, res pa je tudi, da smo tako zahtevne obveznosti sprejeli po temeljitih razpravah v steklarni. To pa pomeni, da je naša naloga sprejete obveznosti izpolnjevati, zato bomo morali sedaj namenjati največjo

Tabela 1: Primerjava finančnih kazalcev o poslovanju v prvem trimesečju 1980 in 1979 (v dinarjih in indeksih!)

Kazalci o poslovanju	Prvo trimesečje		Indeksi 1980/79
	1980	1979	
Celotni prihodek	86.609.178	56.411.297	153,5
Porabljena sredstva	29.222.289	19.719.738	148,2
Dohodek	57.386.889	36.691.559	156,4
Obveznosti iz dohodka	7.800.875	4.731.281	164,9
Čisti dohodek	49.586.014	31.960.278	155,1
Sredstva za osebne dohodke	34.515.630	25.984.402	132,8
Skladi (bruti vrednost)	15.070.384	5.975.876	252,2
Izvoz (v USA dolarjih!)	1.766.952	1.142.847	154,6

STEKLAR

skrb številu izdelanih in kakovostnih izdelkov. In če bi tudi fizični načrt za prve tri letošnje mesece dosegli, bi bili

letošnji finančni kazalci o našem poslovanju še boljši!

In za koliko smo letos zaostali za

planiranim obsegom proizvodnje v kosih, po prodajnih cenah ter kako smo prodajali in izvažali? To kaže tabela 3!

Tabela 3: Primerjava planirane in dosežene proizvodnje v kosih in po prodajnih cenah ter prodaje v dinarjih in izvoza v USA dolarjih za prvo tromesečje 1980 in 1979

Kazalci o fizični proizvodnji, prodaji, izvozu	Doseženo		Planirano 1980	Indeksi	
	1980	1979		Dos. 1980	Dos. 1980 Plan 1980
Proizvodnja v kosih	1.362.126	1.329.579	1.407.400	102,5	96,8
Proizvodnja po prodajnih cenah	67.608.317	56.050.171	73.835.280	120,6	91,6
Prodaja v dinarjih	70.863.059	53.665.688	71.400.000	132,6	99,2
Izvoz v USA dolarjih	1.766.952	1.142.897	1.750.000	154,6	101,00

Gospodarski načrt je predvideval za letošnje povečanje celotnega prihodka za 30,7% – povečali smo ga za 53,5%. Dohodek naj bi se povečal za 26,7% – povečali smo ga za 56,4%. Čisti dohodek naj bi se povečal za 26,9% – povečali smo ga za 55,1%! Finančni uspeh našega poslovanja in gospodarjenja v letošnjem prvem tromesečju je bil precej boljši od načrtovanega. Motijo le porabljena sredstva, saj smo za prvo tromesečje predvidevali njihovo povečanje v primerjavi s porabljenimi sredstvi v enakem obdobju leta 1979 za 37,6%, dejansko pa smo jih povečali kar za 48,2%. Zato je treba še enkrat opozoriti, kako moramo na vsakem delovnem mestu bolj varčevati. Vsak dinar porabljenih sredstev zmanjšuje dohodek in čisti dohodek ter s tem tudi sredstva za naše osebne dohodke. Pred nedavnim izvedena očiščevalna akcija naših mladih sodelavcev, organiziranih v organizaciji Zveze socialistične mladine Slovenije, je pokazala, kako razmetavamo z dragocenim materialom in surovinami in kako bi lahko mnogo bolj varčno ravnali z njimi. Res pa je, da so na povečanje poslovnih stroškov močno vplivale tudi nove cene za materiale, ki so se izredno povečale. Mislim predvsem na podražitev kurilnega olja, minija, kartonske embalaže itn.!

V letošnjem prvem tromesečju smo zelo dobro prodajali, saj smo bili praktično na domačem in na tujem tržišču popolnoma razprodani. V januarju in februarju smo močno povečali izvoz; delno tudi zato, ker v lanskoletnih mesecih januar in februar nismo imeli dovolj naročil, pa smo morali delati več za domače tržišče... V marcu in aprilu pa je bilo preseganje izvoza nekoliko manjše, vendar še vedno v okvirih letošnjega gospodarskega načrta, kakor kaže tabela 4!

Tabela 4: Primerjava podatkov o izvozu v prvih štirih mesecih leta 1980 in 1979 (v USA dolarjih!)

Meseci	Januar-april		Indeksi 1980/79
	1980	1979	
Januar	589.260	313.718	187,80
Februar	508.188	231.036	219,10
Marec	689.709	598.092	115,30
April	618.795	594.812	104,00

Tabela 5: Najpomembnejši kazalci o poslovanju tozdog in delovne skupnosti skupnih služb v prvem tromesečju 1980 in 1979 ter o izpolnjevanju letošnjega plana za prvo tromesečje. Znak »+« pomeni preseganje plana, znak »-« pa pomeni zaostajanje za njim (v dinarjih!)

Kazalci o poslovanju	Doseženo		Indeksi Doseganje	
	1980	1979	1980/79	plana v %
Tozd 1 – Osnovna izdelava				
1. Celotni prihodek	42.709.067	28.496.291	149,87	- 2,6
2. Dohodek	24.093.032	14.425.793	167,01	+ 5,4
3. Dohodek na delavca	62.027	36.256	171,08	+ 3,8
4. Čisti dohodek	16.987.781	10.292.709	151,10	+ 5,6
5. Ostanek čistega doh.	4.167.304	1.805.641	230,80	- 1,5
Tozd 2 – Dodelava				
1. Celotni prihodek	13.592.138	8.762.135	155,10	+ 4,5
2. Dohodek	7.254.821	5.900.472	123,00	- 1,0
3. Dohodek na delavca	46.923	41.113	114,10	- 0,8
4. Čisti dohodek	5.277.726	4.652.725	113,40	- 0,4
5. Ostanek čistega doh.	1.093.699	1.017.556	107,50	- 23,8
Tozd 3 – Kristal				
1. Celotni prihodek	24.274.983	15.899.855	152,70	+ 11,3
2. Dohodek	17.615.115	11.923.253	147,70	+ 12,7
3. Dohodek na delavca	58.621	39.379	148,90	+ 15,9
4. Čisti dohodek	12.754.906	9.023.324	141,40	+ 14,3
5. Ostanek čistega doh.	4.820.751	2.128.696	226,50	+ 61,5
Tozd 4 – Dekor Kozje				
1. Celotni prihodek	4.729.996	3.136.505	150,80	- 9,1
2. Dohodek	4.189.819	2.679.711	156,35	- 8,7
3. Dohodek na delavca	46.709	34.236	136,40	- 3,3
4. Čisti dohodek	3.074.673	2.163.863	142,10	- 11,9
5. Ostanek čistega doh.	524.297	640.945	81,90	- 42,8
Tozd 5 – Servisne dejavnosti				
1. Celotni prihodek	15.212.313	9.036.445	168,30	- 8,8
2. Dohodek	5.934.897	2.612.386	227,20	+ 51,4
3. Dohodek na delavca	85.247	37.540	227,10	+ 50,1
4. Čisti dohodek	4.406.851	1.968.408	224,40	+ 52,7
5. Ostanek čistega doh.	2.206.030	231.075	980,60	+230,3
Delovna skupnost skupnih služb				
1. Celotni prihodek	9.246.307	5.098.603	181,30	+ 10,4
2. Dohodek	7.464.075	4.128.604	180,80	+ 11,6
3. Dohodek na delavca	45.769	24.984	183,20	+ 18,3
4. Čisti dohodek	7.074.078	3.859.250	183,30	+ 12,5
5. Ostanek čistega doh.	2.198.304	152.863	1438,10	+104,3

In kaj kažejo glavni kazalci o poslovanju tozdog?

Zanimivo je tudi nadrobneje pogledati pet najpomembnejših kazalcev o poslovanju in gospodarjenju tozdog in delovne skupnosti skupnih služb v letošnjih prvih treh mesecih. Zato svetuo-

jem, da si skrbno ogledate tabelo 5, ki vsebuje zanje podatke o dosežkih v letošnjem in lanskem prvem tromesečju, ustrezne indekse in v odstotnih izrazih ter s predznaki »+« oziroma »-« prikazano presežanje plana ali zaostajanje za njim za merjeni čas!

Iz podatkov v tabeli 5 je razvidno, da smo v vseh tozdih letos bolje poslovali kot v enakem obdobju lanskega leta. Zato smo tudi kot celotna delovna organizacija zabeležili ugodnejše poslovne rezultate. Ustvarili smo tudi visok ostanek čistega dohodka, iz katerega pa nam ostajajo še obveznosti za regresiranje dopustov v prihodnjem letu, za regresiranje toplih obrokov v prihodnjem letu, za obveznosti do nerazvitih republik, za lastni in družbeni rezervni sklad in za vse obveznosti do krajevne skupnosti.

Važnejše kazalce o poslovanju v letošnjem in lanskem prvem tromesečju temeljne organizacije Delavska restavracija kaže tabela 7!

Zaradi povečanja cen živil so se v tozdi Delavska restavracija porabljena sredstva letos v primerjavi z lanskolet-

nimi v prvem tromesečju povečala za 54,2%, celotni prihodek pa se je povečal za 45,8%. Tako se je povečala tudi povprečna cena za topli obrok, saj je bila povprečna cena letos samo za material v toplem obroku 19,02 dinarjev, elektrika, voda, ogrevanje in drugo so predstavljali v povprečju na en topli obrok še dodatnih 2,50 dinarja, kar pomeni skupaj 21,52 dinarjev. Pri tem pa v taki ceni niso vkalkulirani osebni dohodki delavcev, ki delajo v delavski restavraciji.

Vsak zaposleni delavec plača za topli obrok po 5 dinarjev, razliko do končne njegove cene 21,52 dinarjev pa dotirajo ali plačujejo tozdi in delovna skupnost skupnih služb, del stroškov za osebne dohodke pa se krije že iz prihodka bifeja!

Še nekaj besed o osebnih dohodkih!

V letošnjem prvem tromesečju so bili povprečni osebni dohodki na mesec taki, kakor jih kaže tabela 8!

Tabela 8: Povprečni mesečni neto osebni dohodki na delavca v prvem tromesečju 1980 (v dinarjih!)

Organizacijske enote - tozdi	Povprečni osebni dohodek
Osnovna izdelava	6.917,80
Dodelava	5.636,15
Kristal	6.308,00
Dekor Kozje	6.076,60
Servisne dejavn.	7.061,30
Delovna skupnost	6.751,00

In kaj so pokazali prvi podatki o proizvodnji in prodaji v aprilu?

Prvi podatki o proizvodnji in prodaji v letošnjem aprilu kažejo, da v proizvodnji po količini zaostajamo za 5,3% za planom, po prodajnih cenah pa zaostajamo za planom za 4,5%, res pa je, da je bila prodaja po fakturirani vrednosti letos v aprilu za 24,5% večja kot v lanskem aprilu.

Letos smo v aprilu naredili 434.546 kosov, planirali pa smo jih 458.750 kosov, kar pomeni zaostanek za 5,3%. Za letos smo planirali v aprilu vrednost proizvodnje na 26.385.900 dinarjev, proizvedli pa smo le za 25.221.596 dinarjev in tako zaostali za planom za 4,5%. V letošnjem aprilu smo prodali za 25.139.436 dinarjev izdelkov, v lanskem aprilu pa smo prodali za 20.298.231 dinarjev izdelkov, kar pomeni povečanje v letošnjem aprilu za 24,5%.

Škoda, da smo zaostali za planiranimi vrednostmi. Nikakor ne smemo dopustiti, da se nam dobri začetni rezultati izpridijo!

VOJO DJINOVSKI, dipl. inž.

Tabela 7: Najpomembnejši kazalci o poslovanju tozda Delavska restavracija v prvem tromesečju 1980 in 1979 ter izpolnjevanje letošnjega plana za prvo tromesečje. Znak »+« pomeni presežanje, znak »-« pa pomeni zaostajanje za planom! (v dinarjih!)

Kazalci o poslovanju	doseženo		Indeksi Doseganja	
	1980	1979	1980/79	plana v %
1. Celotni prihodek	2.407.315	1.650.817	145,80	- 0,8
2. Porabljen sredstva	1.828.040	1.185.582	154,20	+ 1,5
3. Dohodek	579.275	465.235	124,50	- 7,6
4. Bruto osebni dohodki	493.732	422.633	116,80	- 8,4
5. Čisti dohodek	529.185	427.002	133,40	+23,9

Na razširjeni seji smo ocenili letošnje gospodarjenje

Ugodni rezultati!

V petek, 9. maja je bila skupna seja organov družbenopolitičnih organizacij in organov samoupravljanja steklarne, na kateri smo ocenili dosežke našega poslovanja in gospodarjenja v letošnjem prvem tromesečju. Celotna razprava je v bistvu poudarila, da so letošnji dosežki v primerjavi z dosežki v enakem obdobju lanskega leta bistveno boljši in da nas čaka pri urejanju dohodkovnih odnosov še precej dela. Pazljivi poslušalec je mogel povzeti, da je prav sedanjí čas za dosledno ureditev dohodkovnih odnosov tisti vzvod, ki naj bi nam omogočili še boljše gospodarjenje.

Vse storiti za varčevanje!

Vodja ekonomsko-finančnega sektorja magister Franc Šrmpf je poudaril, da smo letos v primerjavi z enakim

obdobjem lanskega leta dosegli na ravni steklarne kot celote bistveno boljše rezultate, saj sta indeksa rasti celotnega prihodka in čistega dohodka presešla vrednost 150. Obenem je

opozoril, da hitro naraščajo tudi porabljen sredstva. Posebej je podčrtal letošnje izvozne dosežke, saj smo izvozni plan za prvo tromesečje celo preseglí. Zato je dejal, da je največji družbeni pomen naše steklarne prav v izvozu, ki je nekajkrat večji od uvoza. Spregovoril je tudi o poslovnih in gospodarskih dosežkih temeljnih organizacij ter se zavzel za kar najbolj racionalno porabo sredstev, ki bistveno vplivajo na višino ustvarjenega dohodka in sredstev za osebne dohodke (O tem je objavljen nadroben prikaz direktorja Voja Djinovskega z naslovom

»V januarju, februarju in marcu odlično, v aprilu pa ne!« v tej izdaji našega časopisa – urednikova opomba!»

Direktor steklarne Vojo Djinovski se je potem ozrl na gospodarjenje v zadnjih letih in poudaril, kako je bila odločitev o še večji usmeritvi proizvodnje za izvoz pravilna. Prav zaradi tega nam naši veliki izvozni uspehi ob ugodnejšem družbenem vrednotenju in priznavanju izvoznikov omogočajo bolj rentabilno poslovanje. Pohvalil je tudi to, da smo prvič po nekaj letih tudi povečali količinski obseg proizvodnje. Zavzel pa se je za še večje varčevanje pri vseh oblikah porabe in za nadaljnje prizadevanje v izpolnjevanju planskih obveznosti. »Le boljše delo,« je dejal, »nam bo omogočilo še povečati osebne dohodke, ki so se že lani in še bolj letos v primerjavi s prejšnjimi leti povečali in ki se utegnejo še povečati, če bomo še boljše gospodarili.« Pohvalil je tudi povečano akumulativnost, ki nam ob končevanju srednjeročnega obdobja za čas od leta 1976 do leta 1980 daje vse možnosti za uspešen start v novo, naslednje srednjeročno obdobje.

»Nekateri pa se še vedno obnašajo neodgovorno...!«

Vodja tozda Dodelava Jovo Tišma je opozoril, da je v urejanju dohodkovnih odnosov med temeljnimi organizacijami združenega dela še vedno nekaj nedorečenih kriterijev. Tako je omenil, da se nekateri delavci v steklarni še vedno obnašajo neodgovorno do svojih izdelkov. »Če Dodelava,« je pripovedoval, »brusi oziroma obdeluje izdelke druge vrste, s tem izgublja del dohodka, ki bi ga sicer ustvarila z brušenjem ali obdelovanjem izdelkov prve vrste...!« Ocenil je tudi, da za letos v vseh tozdi niso najboljše planirali, saj smo upoštevali dejanske rezultate leta 1979, pri tem pa ni zanesljivih kazalcev, ki bi potrjevali, ali so se res vsi v lanskem letu že zavzeto lotili bitke za boljše gospodarjenje.

V zvezi z nižjimi zalogami v tozdu Dodelava je Franc Šrimpf povedal, da temelji celoten periodični obračun na podatkih, ki se jih črpa iz spremnih listov. Spremni listi so tisti temeljni dokumenti, ki – kakor je dejal – delijo skupni dohodek po tozdih. Zato se je zavzel, da je treba spremne liste vestni ter natančno izpolnjevati, sicer ne bo mogoče točno in ne realno ali stvarno razdeljevati ustvarjeni celotni prihodek in dohodek med temeljne organizacije.

Tudi razprava še nekaterih drugih govornikov na razširjeni seji je pokazala, da bo treba čim prej sestiti za mizo vsem tistim, ki se morajo sporazumeti o še nekaterih podrobnostih v dohodkovnih odnosih. Prizadeti se bodo med seboj morali dogovoriti in izbrati čim ustrežnejšo rešitev.

Nerazporejenega dela čistega dohodka še ne bomo razdelili!

Ker je pred nami še večji del poslovnega leta, so udeleženci seje soglašali s predlogom, da zaenkrat še ne bi razdelili nerazporejenega dela čistega dohodka tudi za osebne dohodke. Letos nas čaka namreč še remont prve peči, pred nami so dopusti, izplačevati bo treba tudi vročinski dodatek. Pa tudi republiška resolucija o usmerjeni delitvi dohodka nas zavezuje, da se moramo pri delitvi obnašati skrajno družbeno odgovorno ter tudi s tem prispevati svoj delček k stabilizaciji ali ustavitvi našega gospodarstva.

Nekateri udeleženci razširjene seje je zanimalo, zakaj so tozdi Servisne dejavnosti in delovna skupnost skupnih služb zabeležili tako ugodne poslovne rezultate, saj servisne dejavnosti vendarle opravljajo svoje storitve za druge temeljne organizacije. Med drugim upravljajo delavci tega tozda tudi mazutno postajo, prav mazut pa je med največjimi stroškovnimi postavkami v steklarni. Poudarili so, da so bile za letos s planom predvidene podražitve zanj in sicer dve. Trenutno pa je tako, da je planska cena, po kateri tozdi Servisne dejavnosti zaračunava mazut

tozdu Osnovna izdelava, višje od nje-gove dejanske cene, kar pomeni sedaj manjša porabljena sredstva, ko se bo mazut podražil, pa bo to pomenilo prav nasprotno. Prav tako, so opozorili, imajo v servisnih dejavnostih podpisane vse ure za opravljanje storitve. Zato je razumljivo, da v tistem delu ostanka čistega dohodka, ki je zaenkrat rezultat planskih cen, ne morejo razmišljati o ustvarjenem čistem dohodku!

Celotni prihodek delovne skupnosti skupnih služb, katerega pretežni del se oblikuje iz dohodka vseh temeljnih organizacij, je odvisen od obsega opravljenih del in storitev delovne skupnosti za posamezne tozde pa tudi od uspešnosti oziroma doseganja zastavljenih ciljev posameznih temeljnih organizacij.

Takšno povezovanje temelji na svobodni menjavi dela. Delovna skupnost po veljavnih predpisih ne more poslovati z »dobičkom«, prav tako pa so temeljne organizacije dolžne »pokriti« njeno izgubo, če pride do tega. Letos pa veljajo še določila o usmerjeni delitvi dohodka, po katerih osebni dohodki v delovnih skupnostih ne smejo naraščati hitreje, kot naraščajo v temeljnih organizacijah združenega dela.

Po vsem povedanem je razumljivo, da bi morala delovna skupnost vsa sredstva konec leta vrniti, če bi jih dobila od temeljnih organizacij med letom več, kot jih potrebuje za svoje poslovanje v skladu z določili samoupravnega sporazuma.

ZLATKO NOVAK

Čim manjši naj bo kupček strtega stekla, saj bo to pomenilo čim manj odpadka in toliko več kakovostnih izdelkov! – foto Z. Novak

Zapis s seje konference osnovnih organizacij sindikata

Sindikata se resno loteva svojih nalog

Konec aprila je bila v steklarni »Boris Kidrič« konference osnovnih organizacij sindikata. Na njej smo obravnavali tista vprašanja, katerim kljub aktualnosti ali pomembnosti ponavadi ne namenimo dovolj pozornosti. Mislim predvsem na vprašanja v zvezi s pripravo srednjeročnega plana steklarne za obdobje 1981-1985, v zvezi s periodičnim obračunom steklarne in tozgov v njih za letošnje prvo trimesečje ter povsem sindikalna vprašanja, kot so problemi rekreacije in organizatorja rekreacije pri nas, organizacija letošnjega letovanja med letnimi dopusti, razširitev počitniških zmogljivosti in še nekatera druga!

V snovanju srednjeročnega plana zaostajamo...

Razprava na seji je bila plodna in zelo živahna, kar je očiten dokaz, kako se zavedamo pomembnosti obravnavanih vprašanj. Delegati so v razpravi opozorili, da močno zaostajamo v pripravljanju srednjeročnega plana. Zato je konferenca na osnovi vseh ugotovitev sklenila, da je nujno snovanje plana pospešiti. In če je treba pridobiti za to zunanje sodelavce, naj se to takoj stori. S povsem določnimi nalogami so zadožili odgovorne osebe, da bo sklep konference tudi uresničen. Delegati so pri tem opozorili na bojazen, da ne bo časa za razpravo o srednjeročnem planu med delavci, če predlog ne bo pravočasno nared. To pa bi pomenilo krnitev njihovih pravic, ki jim grede iz združenega dela.

Za obravnavo periodičnega obračuna odgovorni tudi sindikalni aktivisti

Za obravnavanje periodičnega obračuna ter vseh drugih samoupravnih aktov, ki so predloženi v javno razpravo, so delegati na konferenci sklenili, da jih morajo obravnavati delavci v samoupravnih sindikalnih skupinah in da morajo predsedniki ter člani osnovnih organizacij sindikata spodbujati delovanje teh skupin. Ker so pri tem ugotovili, da nekatere skupine ne delajo zadosti učinkovito, da so nedelavne predvsem zaradi njihovih vodij, so se dogovorili, da je take neodgovorne delavce - vodje skupin treba zamenjati ter izvoliti nove.

Delegati so tudi opozorili strokovne službe, da morajo poročila o gospodar-

jenju pripravljati prej, saj je očitno, da je bilo poročilo o poslovanju v letošnjem prvem tromesečju pripravljeno prepozno...

Zelo živahna razprava o rekreaciji...

Zelo živahna razprava se je razvila o problemih v zvezi z rekreacijo delavcev in z namestitvijo profesionalnega organizatorja delavske rekreacije. Zavedajoč se sklepov 9. kongresa Zveze sindikatov Slovenije ter potreb po rekreaciji delavcev zaradi zdravju škodljivih del je že dolgo časa očitno, da je ta problem treba dokončno razrešiti. Delegati so se dogovorili, da bo zaenkrat opravljal dela organizatorja rekreacije honorarno Stipe Pešić. Če se bo na ta način rekreacijsko udejstvovanje delavcev razmahnilo in če bo potem treba zaposliti profesionalnega organizatorja te dejavnosti, bo konferenca o tem ponovno razpravljala ter ustrezno ukrepala.

Ko so govorili o letovanju delavcev steklarne na morju, so ugotavljali, kako imajo nekateri delavci nemogoč odnos do naše skupne imovine, saj mora ves kolektiv vsako leto po končani letovalni sezoni za vzdrževanje in popravila počitniških hišic nameniti veliko denarja. Sredstva za te namene so tako visoka, da jih še zdaleč ni mogoče pokriti z denarjem, ki ga namenjajo kot svoj prispevek za desetdnevno letovanje letovalci. Zato so delegati sklenili, da bo letos prispevek za uporabo letovalne hišice za deset dni 1.000 (stotisoč) dinarjev. To pa še vedno ne bo dovolj za kritje stroškov v zvezi s porabljenjo električno energijo, vodo, z odvozom smeti in fekalij itn.

Že nekaj let je v steklarni težava, ker

imamo premalo letovalnih hišic, pa zato ne moremo zadostiti vsemu povpraševanju delavcev po njih. Delegati menijo, da je problem treba na nek način odpraviti. So že na voljo določene ponudbe. Podjetje »Bohor« iz Mestinja ima v Biogradu na moru veliko parcelo, na kateri so sedaj postavljene montažne hišice. Občina Biograd pa sedaj zahteva, naj podjetje hišice odstrani in naj zgradi zidan počitniški objekt trajne narave. Podjetje ima narejen projekt, po katerem naj bi zgradili kuhinjo z restavracijo s kakšnimi 120 sedeži ter stanovanjski blok s sobami. V vsaki sobi naj bi bila tri ali štiri ležišča ter sanitarije. Ker pa podjetje samo zahtevne investicije ne zmore, tako velikih zmogljivosti pa za svoje delavce tudi ne potrebuje, so predlagali, naj bi delovne organizacije šmarske občine kot sovlagateljce potrebnih sredstev ali z odkupom določenega števila sob sodelovale pri investiciji.

V steklarni bi potrebovali še najmanj pet sob na morju s tremi ali s štirimi ležišči, kar bi nas veljalo kakšna dva milijona novih dinarjev. S ponudbo podjetja »Bohor« se nam kaže možnost, sedaj pa bi morali zagotoviti potreben denar letos in v prihodnjem letu. In delegati so na konferenci ocenili, da tako ugodne priložnosti ne bi smeli zamuditi, saj bi razmeroma poceni bistveno povečali možnosti za letovanje naših delavcev in njihovih svojcev.

Ker je letos prijavljenih za letovanje v naših počitniških hišicah kakšnih 160 delavcev, zmogljivosti hišic pa so omejene, saj lahko vsako poletno sezono letuje v njih le kakšnih 110 delavcev z družinami, bo sindikat poskušal najeti ob morju primerno hišo s štirimi ali s petimi sobami in kuhinjo. Zato smo že objavili v časopisih, ki izhajajo v Istri in v Dalmaciji, oglas. Na osnovi ponudb, ki jih pričakujemo, ter na osnovi števila že prijavljenih letovalcev, ki bi bili pripravljeni letovati tudi drugje - ne samo v naših počitniških hišicah - bo sindikalna konferenca odločila, ali tako hišo najeti ali ne.

Upajmo, da bo takšna pobuda sindikata imela ugoden odmev v naši delovni organizaciji?!

FRANC VEHOVAR

Disciplinska komisija in njeno delo

Kršitve delovnih dolžnosti nam škodujejo ...

Po preteku mandata bivšim organom samoupravljanja so bile po sklepu delavskega sveta razpisane volitve v organe samoupravljanja steklarne. Po tem postopku je bila tudi ustanovljena disciplinska komisija. V preteklem obdobju je imel vsak tozđ svojo disciplinsko komisijo, enako tudi delovna skupnost skupnih služb. Sedaj pa imamo le eno tako komisijo in to na ravni delovne organizacije.

Vsak tozđ je zastopan v novi disciplinski komisiji z dvema delegatoma. Isto velja tudi za delovno skupnost skupnih služb. Vanjo pa so delegirani tudi delegati iz zbora združenega dela skupščine občine Smarje pri Jelšah. Kajti, kadar komisija zaseda, mora biti obvezno prisoten tudi zunanji član, sicer ni sklepčna, kakor morajo biti prisotni delegati iz vseh tozđov in delovne skupnosti – vŕstevši predsednik komisije.

Nova disciplinska komisija se je sestala že trikrat. Na prvi seji smo obravnavali predvsem način njenega dela s pravnega zornega kota. O tem nam je vse potrebno razložil sekretar delovne organizacije. Na drugi in na tretji seji pa smo obravnavali kršitve delovnih dolžnosti.

Zaskrbljujoče je, da je kršitelj delovnih dolžnosti izredno veliko. V marcu jih je bilo 46, v aprilu pa jih je bilo 30! Med kršitvami je največ neupravičenih izostankov z dela in to zlasti v tozđu Osnovna izdelava.

Disciplinski postopek se začne na zahtevo delavskega sveta, individualnega poslovodnega organa, organa samoupravne delavske kontrole, družbenega pravobranilca samoupravljanja ali sindikata, lahko pa tudi na zahtevo pristojnega organa družbenopolitične skupnosti. Lahko ga predlaga tudi vodja delovne skupine, v kateri dela delavec, ki je kršil delovno dolžnost, ali pa vsak drug delavec, ki zve za kršitev delovne dolžnosti, če da pismeno pobudo za uvedbo disciplinskega postopka.

Delavec, ki je v disciplinskem postopku, lahko pooblasti poklicnega odvetnika oziroma polnoletnega državljana SFRJ, sindikalno organizacijo, da ga zastopajo v postopku, toda le, če prizadeje delavec v to privoli.

Rad bi v tem sestavku opozoril, da se moramo vsi člani našega kolektiva steklarne »Boris Kidrič« zavedati, ka-

ko nam kršitve delovnih dolžnosti veliko škodujejo. Zato se moramo zavzemati, da bi jih bilo čim manj. To bo

Tiste dni je bila Rogaška Slatina Jugoslavija v malem

Dvakrat Titovo kolo

Med 10. in 12. aprilom so se srečale v Rogaški Slatini pobratene šole z različnih delov Jugoslavije. Saj smo učenci osnovne šole Rogaška Slatina pobrateni z učenci šol v Beogradu, Kotoru, Ohridu, Zagrebu, Višegradu in na Reki.

V četrtek, prvi dan bivanja pri nas, so se gostje zbirali v naši kino dvorani med ŕesto in sedmo uro. Čeprav utrujeni, so se veselo pomenkovali v vseh jugoslovanskih jezikih. V petek pa smo goste popeljali na Knežec, v muzej Borisa in Franceta Kidriča. Tam so videli bogate dokumente o dveh velikih možeh, s Knežca pa so imeli tudi lep razgled na vzhodni del Rogaške Slatine s steklaro in steklarsko ŕolo ...

Po ogledu muzeja je večina gostov in gostiteljcev odŕla v razstavni salon na ogled razstave, v kateri so prikazali

svoja dela učenci pobratenih ŕol. Popoldne je bila svečana prireditev s kvizom o poznavanju Rogaške Slatine in življenja Borisa ter Franceta Kidriča. Zastopstvo vsake ŕole je prispevalo del svojega kulturnega programa, zvečine folklornih točk. Začeli so Ohridčani z našo neuradno himno »Jugoslavija«. Kotorčani so se predstavili s črnogorskim plesom, Višegrajčani so zaplesali v turškem slogu, Beograjčanke so nasmejane in neverjetno lahkih korakov plesale srbske plese, Zagrebčani so zaplesali nekaj zagorskih plesov, Rečani pa so uprizorili igro »More«. Potem je nastopila še folklorna skupi-

dobro za naše delo, za naše proizvodne in poslovne uspehe, za odnose med nami in za naš ugled. To bo tudi krepilo naše samoupravljanje!

Člani disciplinske komisije pa se bomo – seveda – trudili v njej ravnati in odločati tako, da ne bomo enostranski in da bomo odločali skladno z določili pravilnika o delu disciplinske komisije. Zanj smo namreč tuđi glasovali!

JOŽE GORUČAN

na naše ŕole, nato pa smo vsi udeleženci skupaj zaplesali Titovo kolo.

V soboto dopoldne smo pripravili za goste izlet v Titove kraje ob Sotli. Videli so Bistrico ob Sotli, Trebče in Kurnovec. Popoldne je bil še mladinski ples, ki so ga vsi z nestrpnostjo pričakovali. In ko so muzikantje počivali, smo zaplesali Titovo kolo ter s tem dokazali, da nam ni le do zvižanja, kot nam očitajo nekateri odrasli. Tudi ohranjanje tradicij narodnoosvobodilnega boja nam je drago ... Potem so se gostje poslovili!

DUŠAN MLACOVIC,
7. b, osnovna ŕola
Rogaška Slatina

Zahvala

Ob izgubi dragega moža in očeta Ivana Gobca se zahvaljujem sodelavcem Steklarske ŕole za darovano cvetje in vsem, ki ste ga spremili na njegovi zadnji poti ter nam izrekli sožalje!

Žena Jožica z otroki

Uspešna delovna akcija mladih

Očistili smo okolje steklarne

V soboto, šestindvajsetega aprila smo mladi v steklarni organizirali in izvedli prostovoljno akcijo, s katero smo se lotili čiščenja okolja v naši delovni organizaciji in v njeni bližini. Letos je bila zima dolga, pa je njeno belo ogrinjalo precej časa prekrivalo vse tisto, kar kazni lepoto narave. Ko pa je sneg skopnel, je bilo toliko bolj videti, kako neurejeno in nečisto je vse okrog nas. Zato je zamisel, da bi v prostovoljni akciji mladi očistili površine v steklarni in okrog nje, prišla povsem spontano.

Park v steklarni so mladi uredili tako, kakor se spodobi, da nam bo v odmorih za počitek in sprostitvev! – foto Z. Novak

Lopate, grablje in samokolnice so v rokah mladih in starejših delavcev kmalu pospravile nered, ki nam ni bil v čast – foto Z. Novak

Zbrali smo se zjutraj ob sedmi uri, ko je bil kraj še v meglo odet. Razdelili smo se v skupine, poprijeli za orodje ter začeli čistiti. Pri tem velja poudariti, da se je akcije na dela prosto soboto udeležilo tudi več starejših sodelavcev, med njimi največ tistih, ki so tudi sicer delovni na najrazličnejših področjih!

Ena skupina se je lotila čiščenja in urejanja parka, ki nam, čeprav je majhen, vendarle nudi med delovnimi odmori v lepem vremenu kotichek za odih, klepet itn. Očistila je drevje, pokosila travo, uredila okrasno grmičevje, očistila in posula steze s peskom. V tej skupini so bila pretežno dekleta.

Skupina fantov je čistila prostor med zgradbo servisnih dejavnosti in med potokom. Tam je bil nered največji, zato je bilo njihovo delo najtežje. Toda, dobra volja in delovni polet sta premagala tudi takšno prepreko.

Ena skupina je namenila vso svojo skrb pospravljanju nosilk, ki so bile razmetane vsepovprek po dvorišču.

Na pomoč v naši akciji so nam priskočili tudi pionirji – člani gasilskega društva steklarne. Pridno so pobirali smeti in odpadke ter pripomogli, da je akcija uspela.

Čeprav se je med delom marsikomu orosilo čelo, smo potem zadovoljni opazovali sadove svojega dela. Seveda pa s tem še ne bi mogli reči, da je okolje steklarne že urejeno. Gotovo bi se splačalo takšno akcijo ponoviti!

Nasploh so delovne akcije – še zlasti tiste, širšega obsega – republiške in zvezne, koristne. Mladi se med seboj spoznavajo in zbližujejo, spoznavajo nove kraje, ljudi in njihove navade. S tem pa se tudi širi bratstvo in enotnost med narodi in narodnostmi. Seveda pa s tem ne mislim, da takšne manjše, lokalne akcije – kakršna je bila naša, niso pomembne! Nasprotno! Treba jih je organizirati pogosteje. Prav takšne krajevne, lokalne akcije nas spominjajo in vračajo v nekdanje brigadirske in udarniške čase, ko so oziroma ko smo po drugi svetovni vojni obnavljali porušeno domovino. In prav te, skupne, splošne skrbi za boljši jutri, vzajemnosti in skupne odgovornosti, mislim, nam vsem – še zlasti pa mladim –

STEKLAR

manjka! Morda je za to kriv tudi drugačen način življenja, z višjim življenjskim standardom in z več možnostmi za izrabo prostega časa!?

Mladinskih prostovoljnih akcij, kakršna je bila šestindvajstega aprila, naj bi bilo še več. Tudi to je eden izmed možnih načinov, da bi vzbudili mla-

dim zanimanje za delo v mladinski organizaciji. In prepričani smo, da nas bo na prihodnji akciji še več!
BLAŽENKA ČOH

Za razvedrilo

Nagradna križanka št. 72

UPOKOJEN DELOVODJA V TOZD OSNOVNA IZDELAVA	PLETEN IZDELEK	OBNO- VITELJ	EDVARD ŠLAJMER	NAŠ OTOK	ZAVID- LJIV STAREC	NENČIJA	NEUM- NICA	POSNE- MANJE	ZIDAR- SKA LO- PATICA	KUB.	ZVER IZ RODU MAČK	JAPON- SKO HESTO	LANEK ŠPORTNI ČOLN
DELAVEC NA VLAKU										TAKŠEN LESKO- VAC			
SLOV. GEOGRAF (SVETO- ZAR)						KOZJA DETELJA MUSLIMAN SVETA KANJIGA							
POLT			BOŽJI ROP DEL OP- TICNEGA APARATA										
TOVARNA ETERI- ČNIH OLJ V CELJU				BREZAI- KONOLNA PIJAČA RIMAR						GRŠKA ČRKA TABLETE PROT. VROČINI			
ZAVIHEK NA ROKAVIH					EGIPČAN. BOG SONCA STRUPEM PLIN				RIZEVO ŽGANJE REKA V INDIJI				
RAZLI- ČICA, VARIAN- TA							KOSI- TER				VRSTA VRBE	JEDAČA	SRBSKO H. IHE
ORGAN. SNOV POTREB- NA ORGA- NIZMU							DRŽAVA V AZIJI ALFRED NOBEL						
ČESKA PRITR- DILNICA			ANTON ASKERC KISIK			AJDOV KRUH ITALIJA							
PRISTOJ- BINA ZA NAROČEN ČASOPIS									SLOVAN. BOGINJA POHLADI				

Med reševalce nagradne križanke št. 72 bomo z žrebom razdelili 150 dinarjev in sicer prvo nagrado 70 dinarjev, drugo nagrado 50 dinarjev in tretjo nagrado 30 dinarjev. Pri tem prosimo vse reševalce, naj vsakdo med njimi izpolni in odda le po eno rešitev!

Rešitev nagradne križanke pošljite na naslov uredništva časopisa »Steklar«, Steklarna »Boris Kidrič«, 63250 Rogaška Slatina, Ulica talcev 1, ali pa

jih oddajte v nabiralnik za časopis »Steklar« pri vходу v steklarno. Na pisemsko ovojnico z rešitvijo ne pozabite pripisati »ZA NAGRADNO KRIŽANKO št. 72«!

Pri žrebanju bomo upoštevali le pravilne rešitve, ki bodo prispele na naslov uredništva ali ki bodo oddane v skrinjico za časopis »Steklar« do vključno 15. junija!

Za nagradno križanko št. 71 je žreb

namenil prvo nagrado 70 dinarjev Petru Siterju, drugo nagrado 50 dinarjev Urški Drenski in tretjo nagrado 30 dinarjev Francu Ovsenjaku. Vsem nagrajencem čestitamo!

Pravilna rešitev nagradne križanke št. 71; vodoravno: Tulipan, koklja, Erevan, Morris, lopar, mernik, H, Elan, večša, LE, kok, Podčetrtek, SG, kajmak, Erot, Nansen, ameba, dialekt, premer, macola, slokan.

Glasilo »Steklar« ureja uredniški odbor: Boris Firer, Ferdo Kampuš, Tone Klokočovnik, Milorad Kračun, Zlatko Novak, Drago Ulčnik in Franc Vehovar. Predsednik izdajateljskega sveta Alojz Juhart. Predsednik uredniškega odbora Milorad Kračun. Vršilec dolžnosti glavnega in odgovornega urednika Zlatko Novak. Tajnica uredništva Cita Novak - Likovna zasnova in oblikovanje Leon Rebolj - Uredništvo »Steklarja«: Steklarna »Boris Kidrič«, 63250 Rogaška Slatina, Ulica talcev 1, telefon (063) 811-611 - Glasilo izdajata steklarna »Boris Kidrič« in Steklarska šola - Rokopisov in fotografij uredništvo ne vrača - Naklada 1700 izvodov - Tiska ČGP »Delo«, Ljubljana.